

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка**

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

**«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ»**

Виконала:

Студентки IV курсу, 61 групи

Спеціальності 013 «Початкова освіта»

Карпенко Оксана Федорівна

Науковий керівник:

к. біол. н., доцент Коваль Вікторія

Олександрівна

Чернігів - 2020

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2020 року.

Студентка

(підпис)

Карпенко О. Ф.

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Коваль В. О.

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

Мелаш В. Д.

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол № _____ від «___» _____ 2020 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

В. о. зав. кафедри

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	9
1.1. Проектна діяльність як ефективний метод навчання і виховання.....	9
1.2. Сучасні особливості проектної діяльності екологічного спрямування	19
Висновки до першого розділу.....	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	29
2.1. Аналіз програмно-методичних основ забезпечення професійної підготовки студентів до використання проектної діяльності.....	29
2.2. Характеристика критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх фахівців початкової школи до запровадження проектної діяльності екологічного спрямування.....	35
2.3. Методичні рекомендації щодо підготовки майбутніх педагогів до використання проектної діяльності в початковій школі.....	41
Висновки до другого розділу	46
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	48
3.1 Організація експериментального дослідження.....	48
3.2 Аналіз експериментального дослідження	57
Висновки до третього розділу.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Формування ключових компетентностей, необхідне кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Відповідно освітній процес потрібно будувати на технологіях, що органічно поєднують у собі методи формування суспільної свідомості (інформування, пояснення, коментування, переконання, узагальнення) і методи залучення до соціально-культурної діяльності, шляхом якої знання перетворюються в переконання, норми та принципи поведінки. Саме такою є проєктна технологія навчання, основу якої становить проєктна діяльність [31, с. 70].

Екологічна грамотність і здорове життя одна з компетентностей сучасної освіти. Сьогодні, коли суспільство переживає екологічну кризу, є нагальна потреба нової особистості з новим поглядом на життя, свідомістю і культурою; здатної до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, умінням розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку; яка усвідомлює ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, має здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя. Враховуючи те, що найбільше інформації про природу, екологічний стан довкілля, здоров'я, дитина отримує саме в школі є велика потреба у високо-кваліфікованих вчителів. Такі фахівці не просто допоможуть в отриманні учнями знань, а навчать як ними користуватися. Тому питання підготовки майбутніх вчителів є актуальним [7, с. 382].

Проєктну діяльність вважають одним із найперспективніших методів навчання. За своєю суттю робота над проєктом має інноваційний характер: вимагає застосування нових знань; формує вміння діяти і приймати рішення самостійно відповідно чи складні команди, шукати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи інформаційно-комп'ютерні технології, розвиває критичне мислення, сприяє саморозвитку особистості [30, с. 80].

Аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволяє говорити про високий ступінь розробленості проблеми проєктування. Так у методологічних розробках засновниками методу проєктів є Дж. Дьюї, В. Х. Кілпатрик, Е. Коллінгс. Проєктна технологія розглядалися в працях українських і зарубіжних дослідників в роботах Г. Ващенко, Є. Кагаров, І. Єрмаков, В. Коваленко, Ю. Олькерс, Є. Перовський, Л. Левін, О. Пометун, О. Сухомлинська, Є. Янжул та ін.

Метод проєктів із загальнопедагогічних позицій розглядали В. Гузеєв, Н. Кисельова, із методичних особливостей застосування О. Волжина, Л. Масол, Н. Матяш, Є. Полат, В. Симоненко. Ученими досліджувалася, його функцій як засобу формування компетентностей Г. Голуб, О. Чуракова, активізації пізнавальної діяльності О. Гребеннікова, Н. Замошнікова, розвитку творчих здібностей М. Сердюк, Т. Шевцова.

Технологію реалізації методу проєктів у шкільній освіті як форми інноваційної діяльності відображено в наукових працях В. Беспалька, В. Бондаря, Л. Ващенко, Ю. Громика, Н. Масюкової, Б. Пальчевського, та інших. Проте, проблема ж підготовки майбутніх вчителів початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування є мало дослідженою.

Нова українська школа вимагає від майбутнього фахівця інноваційного творчого підходу до саморозвитку та до професійної діяльності. Тому проєктна діяльність займає все більш значиме місце в педагогіці. Дає можливість формування екологічної спрямованості, ключових компетентностей; безперервного процесу самопізнання й самовдосконалення; індивідуального напрямку освіти і програму подальшої життєдіяльності особистості; опанування способами діяльності у власних можливостях та інтересах; формування культури мислення та поведінки в тому числі і екологічної. Враховуючи це, нами обрана тема магістерського дослідження «Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування» [52, с. 52-53].

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити підготовленість майбутнього вчителя початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування

Відповідно до поставленої мети визначено **завдання**:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з означеної проблеми.

2. Дослідити сучасний стан підготовки майбутніх вчителів до використання проєктної діяльності.

3. Визначити критерії та рівні обізнаності майбутніх учителів початкової школи щодо впровадження проєктної діяльності екологічного спрямування в практику початкової школи.

4. Визначити та експериментально перевірити ефективність методичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації проєктної діяльності екологічного спрямування.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутнього вчителя початкової школи.

Предмет дослідження – особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання проєктної діяльності екологічного спрямування

Методи дослідження:

- **теоретичні:** аналіз й узагальнення психологічних, педагогічних і навчально-методичних джерел літератури для визначення стану і теоретичного обґрунтування проблеми дослідження; аналіз і узагальнення дослідно-експериментальних даних;

- **емпіричні:** анкетування й тестування майбутніх учителів початкової школи з метою визначення їх готовності до використання проєктної діяльності екологічного спрямування; педагогічне спостереження за зміною рівнів підготовленості майбутніх учителів; педагогічний експеримент, направлений на професійну підготовку майбутніх учителів до використання проєктної діяльності екологічного спрямування.

- **математичні:** кількісний та якісний аналіз одержаних результатів та їх об'єктивної оцінки.

Апробація матеріалів відбулась на міжнародній та всеукраїнських конференціях:

- Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах упровадження ідей Нової української школи». Прилуки, 6-7 травня 2020.
- Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих учених «Крок у науку: дослідження у галузі природничо-математичних дисципліни та методик їх навчання». Чернігів, 27 листопада 2019.
- VII Всеукраїнська студентська інтернет-конференція «Науковий простір студента: пошуки і знахідки». Київ, 12 травня 2020.

Публікації. За темою дослідження було опубліковано наступні роботи:

1. Карпенко О. Ф. Екологічна грамотність і метод проектів. Збірник тез доповідей Крок у науку: дослідження у галузі природничо-математичних дисциплін та методик їх навчання. Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2019. С. 80-81.
2. Карпенко О. Ф. Метод проектів у сучасній освіті. Збірник: Науковий простір студента: пошуки і знахідки. Київ, 2020. С. 70-75.
3. Карпенко О. Ф., Коваль В. О. Особливості організації проектної діяльності екологічного спрямування у початковій школі. Збірник: Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах упровадження ідей Нової української школи. Прилуки, 2020. С. 70-74.
4. Навчально-методичний посібник «Організація проектної діяльності екологічного спрямування в початковій школі». Чернігів, 2020. 80 с.

Експериментальна база дослідження. Експеримент проводився на базі факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного

університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. У дослідженні брали участь студенти другого та четвертого курсу, спеціальності «Початкова освіта», денної форми навчання.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг магістерської роботи складає 80 сторінок основного тексту (без додатків), 10 таблиць, 19 рисунків.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

1.1. Проєктна діяльність як ефективний метод навчання і виховання

Метод проєктів у світовій педагогіці – не сучасний винахід (він виник щонайменше півтора століття тому), але переосмислення і застосування його у нинішній навчальній та культурно соціальній ситуації дає право говорити про нього як про нову педагогічну технологію. [32, с. 70]. Метод проєктів успішно й активно розвивається, оскільки дає змогу раціонально поєднувати теоретичні знання з їх практичним застосуванням для вирішення конкретних життєвих проблем сучасності в навчальній діяльності школярів. Часто дослідники називають його і як методом, і як технологією [50, с. 41].

Метод проєктів був запропонований у 1920-ті роки в США. Його можна назвати також «методом проблем». Він виник на основі філософських ідей, розроблених американським філософом і педагогом Дж. Дьюї, а також його учнем В. Х. Кілпатриком. Метод проєктів був успішно застосований у педагогічній практиці. Теорія проєктування розвивалася, й проєктна діяльність приваблювала не тільки Дж. Дьюї та В. Х. Кілпатрика, але й філософів К. Попера, науковців Г. Саймона, педагогів, Є. Коллінз, Є. Парекхерст [62, с. 3].

1918 року У. Кілпатрик написав статтю «Метод проєктів», у якій він визначив це поняття як «від душі виконуваний задум». У вітчизняній педагогіці метод проєктів був відомий ще 1905 року. Під керівництвом С. Т. Шацького працювала група педагогів із упровадження цього методу в педагогічну практику. Після революції метод проєктів застосовували в школах за особистим розпорядженням Н. К. Крупської. В подальшому зважаючи на політичні події метод не застосовували до 1980-х років.

У Великій Британії, США, Бельгії, Фінляндії, Німеччині та багатьох інших країнах ідеї Дж. Дьюї знайшли широкий відгук і втілення. Раціональне поєднання теоретичних знань та їх практичне використання в проєктній технології можна сформулювати тезисом: «Я знаю, навіщо мені потрібно, де і як я зможу використати все те, що я знаю» [24, с. 45].

Провідним принципом роботи початкової школи Дж. Дьюї вважав принцип «навчання через діяльність». Праця виступала і як мотив навчання (задоволення конструктивного та експресивного імпульсів) і як його метод. В цілому ідеї американського педагога сприяли більшому врахуванню сутності дитячої природи в навчальному процесі, пошуку нових форм навчальної роботи, результатом яких стали комплексні програми, метод проєктів тощо [39, с. 86].

Використання методу проєктів у радянських школах на початку двадцятого сторіччя відбулося вперше під керівництвом О.Шацького, який визначив такі структурні компоненти цього методу: реальний досвід дитини, який має бути виявлений педагогами; організований досвід (педагог будує заняття на основі того, що знає про досвід дитини); засвоєння людського досвіду (готові знання); вправи, які дають дитині нові навички.

Багато шкіл України працювали за методом проєктів. Про це свідчать роботи Л. Миловидова, А. Петрович. Учителі, які брали участь в експерименті, констатували ентузіазм, зацікавленість дітей, зв'язок із реальним життям, наукову допитливість, самоконтроль. Водночас вони відзначали суспільно-трудова, ідеологічну спрямованість усіх проєктів, що негативно позначалося на змістовному наповненні діяльності учнів [63].

Метод проєктів у педагогіці розглядають як засіб усебічного розвитку мислення (П. Каптерев), формування творчих здібностей (П. Блонський), розвитку самодіяльності та підготовки школярів до самостійного трудового життя (С. Шацький), підготовки до професійної діяльності (А. Макаренко), поєднання практики та теорії в навчальному процесі (Е. Каганов, В. Шульгін), стимулювання до вирішення конкретної проблеми (Е. Полат).

В основу методу проєктів покладено ідею, що виявляє сутність поняття «проєкт», його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати за умови розв'язання тієї чи іншої практичної або теоретичної проблеми. Результат можна побачити та використати в реальній практичній діяльності [28, с. 3].

У педагогічній літературі єдиного тлумачення дефініції «проєкт» не існує, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних учених дозволяє вирізнити й інші, тлумачення поняття (Табл. 1.1.1.).

Таблиця 1.1.1.

Визначення поняття «проєкт»

Автор (рік видання)	Тлумачення поняття «проєкт»
Т. С. Супрун 2003 р.	Засіб організації педагогічного процесу, в основу якого покладено взаємодію учнів із навколишнім середовищем, об'єднання навчання з активною діяльністю учнів.
М. В. Кларін 1995 р.	Метод планування цілеспрямованої діяльності учня у зв'язку з вирішенням певного шкільного завдання в обставинах реального життя.
П. А. Мудров 1933 р.	Цільовий повчально-виховний процес, спрямований на виконання суспільно-корисних справ.
М. Д. Ярмаченко 2001 р.	Система навчання, за якої учень набуває знань, умінь та навичок у процесі планування і виконання певних складних завдань – проєктів.
Л. М. Ващенко 2005 р.	Інноваційна форма організації освітнього середовища, в основі якої лежить комплексний характер діяльності тимчасового колективу в умовах активної взаємодії з навколишнім середовищем.
О. І. Пометун 2002 р.	Цільовий акт діяльності, в основу якого покладено інтереси людини.

Мета проєктного навчання – створення умов для опанування новими типами діяльності в соціокультурному середовищі, розвиток уміння адаптуватися до умов життя людини, що змінюються. Самостійне здобуття

знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему та приймати рішення саме через метод проєктів [45, с.115]. Він передбачає «проживання» учнями певного відрізка часу в освітньому процесі, а також їх прилучення до фрагменту формування наукової уяви про навколишній світ, конструювання матеріальних або інших об'єктів [69, с.7-8].

Метод проєктів є способом досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (тобто технологію), що повинна завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим у той чи інший спосіб. У зв'язку із цим, до використання методу проєктів висуваються такі вимоги:

- Наявність значущої в дослідницькому творчому плані проблеми або завдання, що потребує інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її розв'язання;
- Практична, теоретична й пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
- Самостійна(індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
- Структурування змістової частини проєкту (із зазначенням поетапних результатів);
- Використання дослідницьких методів,що передбачають певну послідовність дій: визначення проблеми й завдань дослідження, що з неї випливають висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, обговорення способів оформлення кінцевих результатів, збір, систематизація й аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація, висновки, висування нових проблем дослідження [62, с. 8-9].

Отже, проєкт – форма організації діяльності, спрямованої на одержання практично або теоретично значущого результату. Навчальний проєкт – це дидактичний засіб, за допомогою якого учні долучаються до перетворювальної діяльності, яка передбачає формулювання проблеми й

мети, планування змісту, з'ясування засобів і способів, одержання продукту діяльності. Проектна діяльність у педагогіці розглядається в двох аспектах: як процес розробки педагогами теоретичних моделей – освітніх програм і методик їх реалізації, цілей і конструктивних схем досягнення і як форма реалізації методу проектів, особливий вид навчальної діяльності учнів, який має якісно відмінні особливості щодо мотивації, мети й результату [48, с. 9].

Сутність проектної технології полягає у функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів тощо), що адаптує освітній процес до структурних та організаційних вимог навчального проектування. Останнє, в свою чергу, передбачає системне і послідовне моделювання тренувального вирішення проблемних ситуацій, які вимагають від учасників освітнього процесу пошукових зусиль на розроблення оптимальних шляхів розв'язання проектів, їх публічного захисту та аналізу підсумків упровадження [67, с. 260; 72, с. 49].

Проект має три складові: задум, реалізація, продукт. Перевагою методу проектів є те, що його застосування сприяє міцному зв'язку теорії та практики, привчає до планування діяльності, виробляє вміння спостерігати, перевіряти, аналізувати та узагальнювати [16, с. 185].

У. Кілпатрик уперше розробив класифікацію проектів та удосконалив систему роботи над ними. Він визначив чотири типи проектів, що відповідають життєвим інтересам дитини шкільного віку:

- творчий (продуктивний, направлений на застосування трудової діяльності та отримання певного продукту праці) проект;
- споживчий (життєзабезпечуючий, пов'язаний із розробкою та наданням різних послуг, включаючи розваги) проект;
- науково-дослідницький (розв'язання проблем або будь-яких інтелектуальних труднощів, які можуть бути супровідними і в творчому проекті, але в цьому виступають провідними) проект;
- проект-вправа (передбачав оволодіння учнями певними знаннями, вміннями й навичками, тренувальні вправи тощо) [12, с. 52-53].

У процесі виконання учбових проєктів відбувається інтеграція знань з техніки, технології, природознавства, математики, фізики, української та іноземної мов, інформатики тощо. Різноманітність можливих варіантів проєктів спонукала авторів до їх класифікації. Так, за напрямками виокремлюють навчальні, соціальні та управлінські проєкти. Їх також відповідно класифікують. Зокрема, визначають дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико орієнтовані навчальні проєкти [36, с. 96; 42, с. 257].

Дослідницькі – це проєкти, в яких діти цілковито проходять всі етапи «дорослих» досліджень: формулювання проблеми, огляд джерел інформації з теми дослідження, висунення гіпотези, постановка експерименту, формулювання висновків, захист.

Творчі – це такі, які не мають конкретної структури спільної діяльності учасників, що підпорядковується кінцевому результату. Попередньо учасники проєкту домовляються про результати та форму їх представлення: колективний колаж, вечір, свято, газета, фільм тощо.

Інформаційні – це такі, метою яких є інформаційні об'єкти: енциклопедії, довідники, картотеки, книги, газети, атласі, фрагменти підручників чи збірників задач і вправ.

Ігрові – це проєкти, під час реалізація яких виконують визначені їм ролі, зумовлені характером і змістом проєкту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реальні особистості. Тут імітуються їхні соціальні і ділові стосунки, що можуть ускладнюватися вигаданими ситуаціями.

Практико орієнтовані – це проєкти, орієнтовані на соціальні інтереси учасників. Результати їх реалізації є документи: програма, рекомендації, проєкт закону, словник, проєкт шкільного саду тощо.

За характером виконання проєкти поділяють на внутрішні та міжнародні. Внутрішні організуються всередині однієї школи або між школами всередині регіону чи держави, міжнародні – на рівні різних країн [50, с. 44].

Проектна діяльність здійснюється в декілька етапів, розглянемо їх у взаємопов'язану діяльності вчителя і учнів (Табл.1.1.2.) [69, с. 12-13].

Таблиця. 1.1.2.

Етапи проектної діяльності та їх характеристика

Етап	Зміст роботи	Діяльність вчителя	Діяльність учня
Ціннісно-орієнтований	Вибір напряму і назви проекту: формулювання проблеми, мети і завдань проекту; визначення кола питань; виділення загального напрямку або пріоритетних (окремих) напрямів, оформлених у міні-проекти.	Дати учням певний мотиваційний поштовх до роботи, продемонструвати зразки потрібних дій. Організувати діяльність з колективного обговорення проекту та організації його виконання.	Визначення задумки проекту. Усвідомлення мотивів і мети діяльності.
	Визначають напрям і формують назву проекту, обирають форми узагальнення результатів всі члени колективу – і педагога, й учні.		
Конструктивний	Організація робочих груп, розподіл завдань між учасниками проекту. Дослідження проблеми, збір інформації; вибір оптимального варіанта виконання проектного завдання (генерування ідеї); розроблення плану; добір матеріалів та інструментів; вибір форми презентації результатів проекту.	Розробити та надати інструктивні картки, у разі необхідності й інформаційні картки; допомогти у пошуку інформації, координувати процес роботи, підтримувати і заохочувати учнів, допомагати їм, не виконуючи за них їхню роботу. Знати можливості, бажання інтереси, учнів. Проводити консультації.	Об'єднання у групи (або індивідуально), складання плану діяльності та пошук інформації, обрання форми реалізації проекту.

Етап	Зміст роботи	Діяльність вчителя	Діяльність учня
Оцінюваль-но-рефлексивний	Рефлексія діяльності кожного учасника проєкту згідно з планом роботи над проєктним завданням (реалізація проєкту); підготовка презентації результатів проєкту.	Комплектація портфоліо проєкту. Виконання ролі консультанта; корегування ходу виконання проєкту сприяння індивідуальній чи колективній роботі.	Самооцінка учнів відбувається на кожному етапі проєкту. Оформлення проєкту його komponування та підготовка до презентації.
Презентаційний	Проведення презентації (захист проєкту) оцінка результатів виконання проєкту, колективних і особистих досягнень учасників проєкту.	Організація експертної оцінки проєкту(підготовка експертів). Проєктування форми презентації.	Усвідомлення прийомів обробки інформації та її аналізу. Підготовка до презентації проєкту та його захист (як в ігровій, так і неігровій формі).
Контроль-ний	Аналіз результатів, оцінка якості проєктної діяльності.	Здійснення рефлексії. Організація спільного обговорення результатів проєкту.	Переживання «ситуації успіху».

Тому, проєктування може стати засобом індивідуально-творчого та соціального саморозвитку всіх суб'єктів освіти (учнів, учителів, батьків) фундаментом моделювання та організації навчально-виховного процесу за

принципом колективізму, а в більш вузькому розумінні – засобом розвитку проєктних здібностей [38, с. 65-66].

Л. Левашова визначає педагогічні функції методу проєктів [38, с. 67].

1. Дидактична:

- вироблення вміння конструювати свої знання;
- ознайомлення зі способом роботи з інформацією;
- формування вміння презентувати результати своєї роботи;
- формування навичок самоорганізації.

2. Пізнавальна:

- підвищення мотивації до отримання нових знань;
- формування вміння продукувати, аргументувати та захищати свої ідеї;
- формування навичок емоційно-вольової сфери.

3. Розвивальна:

- розвиток творчих і дослідницьких здібностей особистості;
- розвиток здібності та самовизначення ціле покладання;
- розвиток критичного мислення, навичок аналізу та рефлексії;
- розвиток комунікативних умінь і навичок.

4. Виховна:

- виховання значущих загальнолюдських цінностей;
- виховання почуття відповідальності та самодисципліни.

5. Соціальна:

- формування навичок спілкування в соціумі;
- формування власного погляду на події;
- осмислення своїх можливостей та усвідомлення власної значущості у командній роботі [38, с. 67].

Варто зазначити, що у проєктній навчально-пізнавальній діяльності розвиваються особистісні якості учнів: комунікативні вербальні; комунікативні невербальні; соціальні; технологічні; особистісні; маніпулятивні; творчо-гуманітарні [19, с. 14].

Проектна діяльність сприяє комплексному формуванню компетентностей учнів початкової школи, потребує цілеспрямованої медичної допомоги вчителя. Колективна робота навчає вирішувати організаційні проблеми, формує навички застосування отриманих знань під час розв'язання життєвих та навчальних завдань, привчає учнів до взаємної відповідальності, толерантності, розвиває вміння актуалізувати, аналізувати, інтегрувати й застосовувати в конкретній життєвій або навчальній ситуації, в тому числі проблемній, набуті знання, уміння, навички, способи діяльності та використання інформаційно-комунікативних технологій для обробки інформації [40, с. 46].

Отже, проектна діяльність не є новацією, вона виникла 1920-ті роки в США. Але її ефективність в навчально-виховному процесі дає право говорити про нього як про нову інноваційну педагогічну технологію. Проектна діяльність активно та успішно застосований у педагогічній практиці Нової української школи. В основу покладено ідею, що виявляє сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати за умови розв'язання тієї чи іншої практичної або теоретичної проблеми. Результат можна побачити та використати в реальній практичній діяльності. Зокрема, науковці визначають дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико орієнтовані навчальні проекти. Проектна діяльність має такі етапи: ціннісно-орієнтований, конструктивний, оцінювальний-рефлексивний, презентаційний, контрольний.

Сьогодні проектна діяльність вважається однією з перспективних видів навчання, тому що створює умови для творчої самореалізації, для розвитку інтелектуальних здібностей, підвищує мотивацію для отримання знань. Учні набувають досвіду вирішення реальних проблем, з огляду на майбутнє самостійне життя. Тому майбутньому вчителю початкової школи так важливо бути фахівцем своєї справи і вміти застосувати проектну діяльність в професійній діяльності.

1.2. Сучасні особливості проєктної діяльності екологічного спрямування

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [21].

Головна ідея Нової української школи і нового Стандарту – навчання, побудоване на компетентностях. Закон «Про освіту» дає таке визначення компетентності: динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність». Простими словами це – здатність використовувати знання і навички у своєму житті [35, с. 19; 68].

Національна стратегія розвитку освіти України на 2012–2021 роки вказує, що зміст і організація сучасної освіти недостатньо орієнтовані на формування у молоді життєво важливих компетентностей, активної їх соціалізації. В умовах модернізації освіти і загрози екологічної кризи особливо актуальним є набуття молоддю екологічної компетентності, яка є складовою життєвої компетентності [56]. Державний стандарті початкової освіти визначає 11 ключових компетентностей. Серед них і екологічна компетентність, яка передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства [21].

Головним чином формування екологічної компетентності відбувається шляхом опанування природничої освітньої галузі, а саме опануванням знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою, формування основи наукового світогляду і критичного мислення, становлення відповідальної, безпечної і

природоохоронної поведінки здобувачів освіти у навколишньому світі на основі усвідомлення принципів сталого розвитку.

Здобувач освіти:

- відкриває світ природи, набуває досвіду її дослідження, шукає відповіді на запитання, спостерігає за навколишнім світом, експериментує та створює навчальні моделі, виявляє допитливість та отримує радість від пізнання природи;

- опрацьовує та систематизує інформацію природничого змісту, отриману з доступних джерел, та представляє її у різних формах;

- усвідомлює розмаїття природи, взаємозв'язки її об'єктів та явищ, пояснює роль природничих наук і техніки в житті людини, відповідально поводить у навколишньому світі;

- критично оцінює факти, поєднує новий досвід з набутим раніше і творчо його використовує для розв'язування проблем природничого характеру [21].

Обов'язковими результатами навчання здобувачів освіти з природничої освітньої галузі є:

- відкриття світу природи, набуття досвіду її дослідження, пошук відповідей на запитання, спостереження за навколишнім світом, експериментування та створення навчальних моделей, вияв допитливості та отримання радості від пізнання природи;

- опрацювання та систематизація інформації природничого змісту, отриманої з доступних джерел, та представлення її у різних формах;

- усвідомлення розмаїття природи, взаємозв'язків її об'єктів та явищ, пояснення ролі природничих наук і техніки в житті людини, відповідальна поведінка у природі;

- критичне оцінювання фактів, поєднання нового досвіду з набутим раніше і його творче використання для розв'язання проблем природничого характеру [21].

Майбутній стан природного середовища значною мірою залежить від успішного здійснення екологічного виховання, формування нового, відомого, відповідального ставлення до природи, розвитку екологічної етики, заснованої на ідеї співпереживання, самооцінки всього живого. Екологічне виховання тісно пов'язане з екологічною освітою. На основі знань, діяльності формується екологічна культура.

Під екологічною культурою ми розуміємо певні якості особистості, системні утворення таких складових елементів: екологічні наукові знання, способи мислення, риси світогляду, практичні дії, що забезпечують гармонійну взаємодію людини з природою, необхідні для підтримання збалансованого розвитку суспільства [27, с. 43].

Виховання екологічної культури – тривалий шлях формування правильних способів взаємодії з природою. Учень має усвідомлювати загальні закономірності природи і суспільства, вважати природу своїм рідним домом, який потрібно берегти і про який потрібно піклуватися. Запорука успішного екологічного виховання учнів початкових класів – застосування різноманітних ефективних форм і методів навчання [2, с. 19].

Екологічна освіта перебуває у постійному розвитку і є результатом переорієнтації та узгодження різних дисциплін. Вона має поширюватись на різні вікові й соціально-професійні групи населення і передусім на соціальні групи, професійна діяльність яких впливає на якість навколишнього середовища.

Нині є підстави говорити про низький рівень екологічної грамотності та загальної екологічної культури не якоїсь окремої групи населення, а суспільства в цілому. Особливої уваги потребує молодь, бо саме в молодому віці формуються основи ставлення людини до навколишнього середовища [37, с. 22].

У формування особистості відповідальна рольна лежить саме початковій школі, що є однією із перших ланок становлення людини, оскільки тут закладаються підвалини інтелекту, структура мислення, а

природна допитливість дітей і широкий інтерес до навколишнього світу створюють надзвичайно сприятливі умови для екологічного виховання [41, с. 44].

Відповідно освітній процес потрібно будувати на технологіях, що органічно поєднують у собі методи формування суспільної свідомості (інформування, пояснення, коментування, переконання, узагальнення) і методи залучення до соціально-культурної діяльності, шляхом якої знання перетворюються в переконання, норми та принципи поведінки. Саме такою є проєктна технологія навчання [69, с. 4].

Актуальність проєктної діяльності значно підвищується при переході сучасної системи освіти від управління процесом освіти за кінцевим результатом, що був спрямований на формування знань, умінь та навичок, до компетентнісного підходу, пов'язаного з вихованням і розвитком компетентнісної особистості, тобто особистості здатної діяти осмислено, орієнтуючись у мінливому світі з виробленими цінностями [33, с. 67-68].

Такий перехід виправданий соціальним замовленням суспільства, що стрімко змінюється і вимагає доволі стрімких змін і від системи освіти. Сучасна система освіти має визначатися наданням учням можливостей міркувати, зіставляти різні точки зору, спираючись на знання фактів, законів, закономірностей, вироблених наукою, власних спостереженнях, досвіді, умінні проєктувати і реалізовувати власні навчальні проєкти, творчо й нестандартно розв'язувати навчальні проблеми, бути толерантними до іншої точки зору [22, с. 2].

Принципова відмінність дослідження від проєктування полягає в тому, що дослідження не передбачає створення будь-якого заздалегідь планованого об'єкта. Дослідження – це процес пошуку невідомого, нових знань, а проєктування – вирішення певного, чітко усвідомленого завдання. Уміння проводити самостійні дослідження, осягнення істини легко прищеплюються і переносяться в подальшому на всі види діяльності, якщо вчитель створює для цього певні умови [11, с. 77].

Виконуючі заплановані проєктом завдання, вихованці взаємодіють між собою, з учителем та активно контактують з природним оточенням. Така форма пізнання об'єктів та явищ природи, їх взаємозв'язків та взаємозалежностей, плідна та цікава співпраця сприяє адаптації дітей до життя у соціумі, дозволяє набути певного обсягу корисних здоров'язбережувальних та здоров'язміцнюючих знань, умінь і навичок, активізує процес формування їхньої націленої на здоров'язбереження життєвої компетентності [53, с. 86].

Еколого-виховна робота організована у вигляді проєкту передбачає: детальний аналіз ситуації, стану, у якому перебуває природа чи окремий її об'єкт; визначення напрямів та завдань проєкту, виховання активної екологічно доцільної поведінки в природі. Робота над екологічним проєктом сприяє забезпеченню майбутніх учителів живою творчою діяльністю і покликана задовольнити їхні інтереси, природну активність, ініціативу. Ефективний вибір завдань проєктної діяльності забезпечує її яскравість та оригінальність. У таких проєктах, як показує практика, діти беруть активну участь, висловлюють свої думки, припущення, окреслюють шляхи розв'язання тих чи інших завдань [17, с. 27].

Проєктна діяльність є інструментом, що здатен реалізувати процес інтеграції в освіті не лише в окремому курсі, а протягом всього навчання в школі. Саме навчальні проєкти, як самостійну діяльність учнів, передбачено до виконання починаючи з початкової школи. Екологія, з її розгалуженням сфер інтересів, має дотичні до всіх сучасних наук. Екологічна освіта та виховання покликані розвивати внутрішнє відчуття відповідальності і обов'язку відносно до всього живого, тому що збереження довкілля і здоров'я людини є однією з найважливіших категорій в системі цінностей суспільства. Шляхи реалізації екологічної складової шкільної освіти шляхом проведення навчальних проєктів потребують від учасників навчально-виховного процесу кардинального переосмислення мети і змісту освіти: від загальної передачі знань і вмінь предметного змісту до конкретних

прикладів, їх осмислення та пояснення і, таким чином, формування розвиненої особистості з життєвими компетентностями. Це потребує розробки нових дидактичних посібників, розширення в структурі навчальних програм міжпредметного компонента, зокрема зв'язку з екологією [9, с. 11].

Проектної діяльності молодших школярів має певні особливості організації оскільки у молодших школярів домінує наочно-образне мислення, інтерес до навколишнього світу підштовхує дітей до вибору теми, яка має конкретний зміст і виразне практичне втілення. У програмах теми проєктів тісно переплетені зі змістом основного навчального матеріалу, що забезпечує усвідомлення соціальної значущості проблеми, яку необхідно розв'язати, мотивує учнів до самостійної роботи [13, с. 47].

Тривалість виконання навчального проєкту або дослідження в 1-2-му класах доцільно обмежити 1-2-ма тижнями в режимі урочно-позаурочних занять одним або спареними уроками. Важливо щоб проєкти не були довгостроковими, оскільки дітям складно тривалий час утримувати інтерес до одного і того ж питання. У 3-4-му класах тривалість проєкту можна збільшити від 1-го до 2-3-х місяців.

Учитель має пам'ятати, що молодші школярі ще не вміють працювати самостійно впродовж тривалого часу. Тому вони потребують з боку дорослих систематичної допомоги, аналізу й націлювання на наступний етап роботи. Для підтримки мотивації й керівництва роботою над проєктом його слід поділити на чотири-п'ять, або шість етапів, залежно від поставлених завдань, змісту і тривалості роботи (зазначимо, що у старших класах таких етапів може бути три).

У початкових класах учні ще не вміють працювати з науково-пізнавальною літературою – виділяти головне, систематизувати робити узагальнення. Їм складно планувати свою діяльність. Вони тільки починають вчитися бути дослідниками, тому педагог має бути тактовним відчувати прагнення і старання дітей, підтримати їхню ініціативу та спрямовувати їх на самостійний пошук.

Великої уваги вимагає також процес осмислення, цілеспрямованого набуття та засвоєння знань, необхідних для реалізації проєкту, постановки навчальної мети та оволодіння прийомами проєктування. Тому у процесі роботи корисними будуть такі запитання: «Чи все ви знаєте, щоб виконати завдання проєкту?», «Яку інформацію вам треба отримати?», «До яких джерел інформації слід звернутися (Інтернет, довідники, художня література, підручники)?», «Які вміння знадобляться для виконання цього проєкту?» «Чи володієте ви цими вміннями в достатній мірі?» Яким чином ви зможете опанувати ці вміння?» «Де ще знадобляться вам такі вміння?» тощо [13, с. 47].

Поступово на зміну традиційній системі навчання приходить особистісно-орієнтована, традиційні методи замінюються інноваційними, які передбачають зміщення акцентів у навчальній діяльності, її спрямування на інтелектуальний розвиток учнів за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності.

Стрижнем особистості має стати розвивальна домінанта, виховання відповідальної особистості, здатної до саморозвитку та самореалізації.

Школа ХХІ століття потребує створення виховного простору, спрямованого на виховання конкурентоспроможної особистості, котра зуміє розробити власні життєві плани, самостійно використовувати знання до розв'язання проблем. Ідеально відповідає цій потреби проєктна діяльність.

Результати досліджень міжнародних організацій засвідчують що значна частина учнів вітчизняних шкіл не вміє застосовувати набуті знання в реальному житті. Тому системне використання в навчально-виховному процесі методу проєктів, починаючи зі школи І ступеня дає змогу подолати цей бар'єр, навчити дітей самостійно здобувати нові знання та застосовувати їх на практиці [29, с. 3].

Методисти і педагоги перед усім вбачають такі особливості реалізації, впровадження методу проєктів у сучасній школі, передусім у тому, що він втілює в реальність ідею індивідуалізації навчального процесу й

розвивального навчання, а також позитивно впливає на такі сфери педагогічної діяльності, як:

- **загальноосвітню** (знання перестають бути метою, а стають засобом освіти; пошук способів вирішення практичних завдань активізує необхідність набуття знань; у поєднанні пізнавальної, дослідницької й перетворювальної діяльності учнів підвищується рівень засвоєння знань; навчальний матеріал сприймається цілісно та з орієнтацією на створення освітнього продукту; учні оволодівають основами економічних, технологічних, екологічних знань, виходять із звичного дидактичного середовища, розв'язуючи завдання, у яких відсутнє єдине правильне рішення; навчальні предмети природним чином утрачають свій ізольований характер, користування знаннями й уміннями відбувається на рівні міжпредметних зв'язків; учні отримують нові, нетрадиційні для школи знання, уміння та навички; пошук інформації спонукає школярів до систематичної роботи з навчально-методичною й довідковою літературою);

- **психологічну** (змінюються зв'язки обох сигнальних систем; у умовах збереження емоційного й фізичного благополуччя формується творчо спрямована особистість; розвивається допитливість розуму, гнучкість і конструктивність мислення, пам'ять, здатність до самооцінки, уміння визначати проблеми, здатність до передбачення й розуміння причинно-наслідкових зв'язків; створюється позитивна мотивація для самоосвіти);

- **соціальну** (формується вільна творча особистість, діяльність якої спрямована на впровадження власних ідей, перетворення навколишнього середовища на основі своїх можливостей; учень стає рівноправним учасником спільної з учителем діяльності, учиться бачити своє місце в спільній справі; дитина визначає свою особисту й соціальну ідентифікацію, легше адаптується у світі; робота в групі формує почуття відповідальності, самодисципліну, ініціативність; досвід колективного пошуку допомагає школяреві заглибитися в сутність виробничих відносин; підвищується імідж дитини в колективі; змінюються зв'язки між школою й сім'єю);

- **емоційно-вольову** (праця породжує позитивні емоції дитини, створюється атмосфера невимушеності, радості пошуку й знахідок; зміцнюється вольова сфера, формується наполегливість, цілеспрямованість, витримка; учень відчуває гордість за результати праці);
- **фізіологічну** (учні працюють у певному режимі згідно з траєкторією власного розвитку; не зазнають обмеження емоційно-вольових проявів поведінки й дій) [49, с. 27].

Узагальнюючи зазначимо, що проєктна діяльність є однією з інноваційних педагогічних технологій, відповідає сучасним вимогам, коли увага переноситься на процес набуття особою знань, умінь, навичок, життєвого досвіду, які трансформуються в компетенції. За своєю суттю робота над проєктом має інноваційний характер: вимагає від особистості застосовувати нові знання, опираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; шукати, komponувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології для використання конкретних завдань; розвиває критичне мислення і прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися.

Висновки до першого розділу

На основі детального аналізу навчальної літератури нам вдалось теоретично обґрунтувати необхідність та ефективність проєктної діяльності екологічного спрямування та розкрити її сучасні особливості. Це перспективний вид навчання, тому що створює умови для творчої самореалізації, для розвитку інтелектуальних здібностей, підвищує мотивацію для отримання знань.

Проект – форма організації діяльності, спрямованої на одержання практично або теоретично значущого результату. Сам метод проектів як педагогічний феномен має багату та складну історію становлення. Навчальний проект – це дидактичний засіб, за допомогою якого учні долучаються до перетворювальної діяльності, яка передбачає формулювання проблеми й мети, планування змісту, з'ясування засобів і способів, одержання продукту діяльності. Робота над навчальним проектом сприяє формуванню ціннісного ставлення до навчання, праці й спілкування, набуттю досвіду самостійності у вирішенні життєвих проблем; забезпечує зв'язок між предметами інваріантної частини навчального плану.

Проектну діяльність розглянуто як форму реалізації методу проектів, особливий вид навчальної діяльності учнів, який має якісно відмінні особливості щодо мотивації, мети й результату.

Екологічна проектна діяльність молодших школярів має певні особливості організації оскільки у молодших школярів домінує наочно-образне мислення, інтерес до навколишнього світу підштовхує дітей до вибору теми, яка має конкретний зміст і виразне практичне втілення. У програмах теми проектів тісно переплетені зі змістом основного навчального матеріалу, що забезпечує усвідомлення соціальної значущості проблеми, яку необхідно розв'язати, мотивує учнів до самостійної роботи. Тому впровадження проектної діяльності екологічної є необхідною саме в початковій школі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

2.1. Аналіз програмно-методичних основ забезпечення професійної підготовки студентів до використання проєктної діяльності

Організація освітнього процесу в університеті базується на Законі України «Про вищу освіту», державних стандартах освіти, інших актах законодавства України з питань освіти, внутрішніх положеннях університету щодо забезпечення освітнього процесу, Статуту університету [54, с. 2].

Закон України «Про вищу освіту» встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

У статті 32 Закону України «Про вищу освіту» сказано, що заклади вищої освіти мають рівні права, у тому числі мають право: формувати на своїй базі інноваційні структури різних типів (наукові та технологічні парки, бізнес-інкубатори, малі підприємства тощо) на засадах поєднання інтересів високотехнологічних компаній, науки, освіти, бізнесу та держави з метою виконання і впровадження інноваційних проєктів [26].

Державний стандарт освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності.

Стандарт освітньої діяльності – це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу і наукової установи [54, с. 2].

Підготовка майбутніх фахівців сфери початкової освіти забезпечується Освітньо-професійною програмою «Початкова освіта та інформатика», що є нормативним документом, який регламентує нормативні компетентнісні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги у підготовці бакалаврів у галузі 01 «Освіта» спеціальності 013 «Початкова освіта».

Мета освітньо-професійної програми: забезпечити оволодіння студентами фаховими компетенціями у галузі педагогічної початкової освіти із широким доступом до працевлаштування в системі освітніх закладів та суміжних галузях. Навчання студентів спрямоване на формування, розвиток і збереження фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я дітей молодшого шкільного віку; підготовку до подальшого навчання на другому рівні вищої освіти [51, с. 3].

Освітньо-професійна програма – це система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти [54, с. 3].

Серед загальних компетентностей варто виділити: здатність проєктувати завдання власної професійної діяльності, приймати самостійні рішення щодо їх розв'язування та критично оцінювати одержувані результати [51, с. 5-6].

Для кожної навчальної дисципліни, яка входить до освітньо-професійної програми підготовки, на підставі навчальної програми

дисципліни та навчального плану університетом складається робоча навчальна програма, яка є нормативним документом університету.

Робоча навчальна програма дисципліни містить виклад конкретного змісту навчального курсу, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю. Структурні складові робочої навчальної програми дисципліни:

- опис навчальної дисципліни, що включає загальні показники та характеристики (кількість кредитів, рік підготовки, поділ по видах занять, види контролю тощо);

- мета та завдання дисципліни;

- тематичний план;

- структура курсу;

- перелік тем для практичних, семінарських, лабораторних та інших видів робіт;

- перелік питань, що виносяться на самостійне опрацювання;

- методи навчання;

- методи контролю;

- засоби діагностики успішності та якості навчання;

- розподіл балів;

- методичне та технічне забезпечення;

- перелік рекомендованої літератури;

- інформаційні ресурси.

Робоча навчальна програма дисципліни розробляється викладачами відповідної кафедри та затверджується її завідувачем [54, с. 4].

Для більш детального аналізу ми розглянемо робочі навчальні програми таких дисциплін як: «Педагогічні технології в початковій школі», «Методика навчання природничої освітньої галузі» – розкриємо педагогічні аспекти, умови підготовки майбутніх фахівців до організації проєктної діяльності.

Мета викладання навчальної дисципліни «Педагогічні технології в початковій школі» полягає у підготовці майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій у власній педагогічній діяльності. Ця навчальна дисципліна використовується для формування у майбутніх учителів початкової школи визначених освітньою програмою компетентностей.

Серед критеріїв оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання виділено групові проекти. Оцінювання групового проекту здійснюється на основі аналізу ступеня розкриття теми, його практичної спрямованості; якості роботи студента в малій групі (участь у підготовці та презентації проекту, індивідуального внеску студента).

Засоби діагностики результатів навчання розкривають групові проекти (підготовка і презентація лепбуків, рекламних постів у мережі фейсбук; виступу на уявних батьківських зборах тощо); індивідуальні проекти (підготовка і проведення фрагментів уроків з використанням окремих педагогічних технологій), як засобами оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.

В програмі та структурі навчальної дисципліни, змістовий модуль 1. Теоретичні основи педагогічної технології. Педагогічна інновація. Педагогічні технології на основі особистісної орієнтації педагогічного процесу; активізації та інтенсифікації діяльності учнів.

Зазначено: технологію проектного навчання. Історія виникнення та концептуальні положення технології проектного навчання. Цілі використання технології проектного навчання.

Основні підходи до визначення понять «проект», «навчальний проект». Класифікація проектів: за предметно-змістовим напрямом; за характером контактів; за кількістю учасників; за тривалістю проведення; за метою і характером проектної діяльності.

Етапи і зміст проектної діяльності. Вимоги до використання технології проектного навчання в НУШ. Роль учителя у проектному навчанні.

Для студентів передбачаються такі індивідуальні завдання: дібрати або розробити 4-5 тем навчальних проєктів для початкової школи (навчальний предмет і тема уроку – за вибором студента), розробити етапи проведення одного з них; проаналізувати переваги й недоліки використання інтерактивних технологій у початковій школі [58].

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика навчання природничої освітньої галузі»

Мета полягає у розкритті наукових концепцій, дидактико-методичних понять, методів та технологій сучасного уроку «Я досліджую світ» та її природничої складової; надання допомоги студентам у процесі оволодіння професійною компетентністю, формування особистості майбутнього учителя, який зорієнтований не на передачу знань, а на особистісний розвиток дитини і потреби сучасної школи.

Засоби діагностики результатів навчання розкривають розробку проєктів як засобу оцінювання та метод демонстрування результатів навчання.

В програма навчальної дисципліни, Змістовий модуль 2. Особливості викладання природничої освітньої галузі у початковій школі. Теми 5, зазначено використання методу проєктів на уроках «Я досліджую світ»

Серед тем практичних занять зазначено «Організація проведення природничих проєктів в початковій школі» і виділено 4 години на її вивчення.

Розробка групового проєкту є видом контролю знань дисципліни, зазначено розподіл балів, які отримують студенти виконавши контроль [57].

Важливо зазначити, заклади освіти повинні мати умови для того, щоб студенти могли опановувати знання, практичні вміння та компетенції. Так, на базі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка є сучасні аудиторії з можливістю практично опановувати різноманітні технології. Наприклад, меблі в аудиторії, яка призначена для занять, повинні бути «мобільними», з можливістю

пересунути столи, стільці тощо, достатньо вільно рухатися, об'єднуватися в групи, під час реалізації проєктної діяльності. Безумовно, інтер'єр є також дуже важливим у роботі зі студентами. Якщо ж відповідних умови для роботи, не забезпечені достатньо, викладач повинен застосувати різноманітні методи та методики організації. Запропонувати студентам, які сидять за двома партами, повернутися обличчями один до одного, організувати роботу в парах зі студентами, які сидять за однією партою. Студентам, які сидять в одному ряду (наприклад, на 6–7 партах), об'єднати у групу та створити уявне коло, де разом можуть працювати 12–14 чоловік. Важливо і викладачеві працювати зі студентами – це створює додатковий комфорт у спілкуванні, підтримує у вирішенні важкої проблеми, розвиває комунікативні здібності, необхідні в дискусіях.

Проаналізувавши відповідні нормативні документи можна зробити висновок, що проблемі підготовки майбутнього вчителя початкових класів до використання проєктної діяльності приділяють достатньо часу з урахуванням важливості вивчення іншого фахового матеріалу. На базі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка і безпосередньо на факультеті дошкільної, початкової освіти і мистецтв проєктна діяльність активно впроваджується, до того ж і екологічного спрямування. Студенти активно залучаються до участі в обласних, міських, університетських екопроєктах: «Науковій пікнік», «ЕКО-місто», «День Десни», «Збережемо річку для наступних поколінь».

2.2. Характеристика критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх фахівців початкової школи до запровадження проєктної діяльності екологічного спрямування

Для впровадження проєктної діяльності екологічного спрямування необхідним є визначення критеріїв, показників та рівнів готовності до здійснення відповідної діяльності.

Розкриємо зміст понять «критерій» та «показник» та взаємозв'язок між ними. Поняття «критерій» (з грец. *kriterion* – засіб судження) – це підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило [23, с. 365].

Критерій – мірило оцінки, судження, необхідна та достатня умова проявлення або існування якогось явища чи процесу. Очевидно, розгляд будь-якої досліджуваної величини повинен включати до себе не тільки ознаки її компонентів, а й критерії, що визначають вираження тієї чи іншої ознаки в розглядуваному процесі або явищі.

На практиці найчастіше критерієм найчастіше слугують:

- об'єктивні біографічні дані (стать, вік, обрана спеціальність, вступ до вищого навчального закладу і таке інше);
- показники успішності, що найчастіше виступають критеріями рівня знань, мірою тестів здібності до навчання, тестів інтелекту;
- результати реальної діяльності (для студентів педагогічних закладів – проведення уроків та виховних заходів під час практики, створення педагогічних плакатів, педагогічних кросвордів, написання педагогічних творів тощо);
- контрольні іспити знань і вмінь;
- дані інших методик і тестів, валідність яких (тобто придатність до виміру того, що вони хочуть виміряти) вважається встановленою.

Можна виділити об'єктивні критерії, незалежні від суб'єктивних оцінок і думок людей. Частіше у психодіагностиці, психології та педагогіці використовують суб'єктивні критерії. До числа таких критеріїв відносяться

оцінки, судження, висновки про об'єкт дослідження, зроблені експертом (викладачем вищого навчального закладу, вчителем школи, керівником, психологом, студентом, школярем). Для більшої об'єктивізації такої оцінки кожний респондент оцінюється незалежними експертами, а одержані результати усереднюються шляхом знаходження середнього арифметичного [59, с. 95].

В. Ягупова вказує на те, що критерії практично визначають зміст і перебіг навчально-пізнавальної діяльності студентів та безпосередньо встановлюють її результативність [74, с. 362].

Спираючись на аналіз наукових досліджень, ми розуміємо поняття «критерій» як характеристику того, що має зробити студент та спосіб демонстрування отриманих ним навчальних досягнень.

Згідно сучасного тлумачного словника української мови «показник» – це доказ, ознака, свідчення чого-небудь; дані про результати роботи, діяльності [23, с. 587].

Ю. Бабанський, досліджуючи термін «показник», розглядає його в таких аспектах, а саме:

- як свідчення, доказ, ознака чого-небудь;
- як наочні дані про результати якоїсь роботи (навчально-пізнавальної діяльності студентів), якогось процесу; дані про досягнення в чому-небудь;
- як явище або подія, на підставі яких можна робити висновки про перебіг якого-небудь процесу [1, с. 64].

Отже, показник, який є складником критерію, служить типовим і конкретним виявом сутності якостей процесу чи явища, що підлягає вивченню.

Тому, під поняттям «показник» розуміємо ознаку, доказ, властивість, свідчення, прояв, завдяки яким можна об'єктивно оцінити навчальні досягнення.

Спираючись на аналіз досліджень нами встановлено наступні критерії та показники готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання проектної діяльності екологічного спрямування, а також визначені компоненти до яких вони відносяться (Табл. 2.2.1.).

Таблиця. 2.2.1.

Критерії та показники готовності майбутніх вчителів початкової школи

Критерії	Показники	Компоненти
Професійна направленість.	<ul style="list-style-type: none"> - задоволення своєю професією; - інтерес до інновацій в освіті; - різнобічні інтереси; - соціальна активність. 	Мотиваційний.
Системно-структурне уявлення про проектну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей.	<ul style="list-style-type: none"> - знання сутності проектної діяльності; - сутності ключових компетентностей; - розумінні їх ролі в подальшому самовизначенні. 	Змістовий.
Володіння способами організації проектної діяльності.	<ul style="list-style-type: none"> - уміння керувати діяльністю дітей; - уміння організувати проектну діяльність в навчальний та поза навчальний час; - творче володіння проектною діяльністю. 	Технологічний.

Термін «рівень» відображає діалектичний характер процесу розвитку певної властивості; як відношення «вищих» і «нижчих» ступенів розвитку структур будь-яких об'єктів або процесів; якісну дискретність, структурність процесу розвитку готовності та є показником цілісності, системності означеної якості, ступенем її розвитку. Рівневий підхід дає змогу розглядати будь-який процес розвитку особистості як перехід від одного рівня до іншого, більш складного і якісно відмінного [71, с. 566].

Здібності – це індивідуально-психологічні особливості, які є суб'єктивними умовами успішного виконання певного різновиду діяльності. Здібності не зводяться до наявності в індивіда знань, умінь, навичок. Вони виявляються у швидкості, глибині та міцності оволодіння засобами і прийомами діяльності.

У вивченні здібностей виділяють три основні проблеми:

- походження і природа;
- типи і діагностика окремих видів здібностей;
- закономірності формування.

Рівень розвитку здібностей залежить від:

- 1) якості знань і умінь, відбір їх об'єднання в єдине ціле;
- 2) природних задатків людини, якості природних нервових механізмів елементарної психологічної діяльності;
- 3) більшою чи меншою тренованості самих мозкових структур, які беруть участь у здійсненні пізнавальних і психомоторних процесів [60, с. 353-354].

Педагогічні здібності – індивідуально-психологічні особливості особистості, що виражають її готовність до оволодіння педагогічною діяльністю і її успішного виконання [66, с. 182-183].

Питання про педагогічні здібності перебуває в стадії розробки. Зараз виділено такі головні групи здібностей.

1. Організаторські. Виявляються в умінні вчителя згуртувати учнів, залучити їх до праці, розподіляти обов'язки, спланувати роботу, підвести підсумки зробленому і т.д.

2. Дидактичні. Конкретні уміння підібрати і підготувати навчальний матеріал, наочність, обладнання, доступно, ясно, виразно, переконливо і послідовно викладати навчальний матеріал, стимулювати розвиток пізнавальних інтересів і духовних потреб, підвищувати навчально пізнавальну активність і т. д.

3. Перцептивні, що виявляються в умінні проникати в душевний світ вихованців, об'єктивно оцінювати їх емоційний стан, виявляти особливості психіки.

4. Комунікативні здібності, які виявляються в умінні вчителя встановлювати педагогічно доцільні стосунки з учнями, їх батьками, колегами, керівниками навчального закладу.

5. Сугестивні здібності, які виявляються в умінні вчителя здійснювати емоційний вплив на учнів.

6. Дослідницькі здібності виявляються в умінні пізнавати і об'єктивно оцінити педагогічні ситуації і процеси .

7. Науково-пізнавальні здібності передбачають засвоєння наукових знань у своїй галузі [25, с. 456-457].

До спеціальних педагогічних здібностей традиційно належать також педагогічний такт, здібності до виховання дітей і педагогічного спілкування.

Спираючись на теоретичні дані дослідженої наукової літератури, нами запропонована така узагальнена характеристика рівнів сформованості здібностей майбутніх фахівців початкової школи в аспекті готовності до використання проєктної діяльності.

Високий рівень – студент виявляє всебічні, систематичні й глибокі знання матеріалу, уміння вільно виконувати завдання пов'язані з проєктною діяльністю, ознайомлений з основною та додатковою літературою. Чітко засвоєно основні поняття. Застосовує здобуті знання на практиці, виявляє творчі здібності в розумінні та використанні здобутих знань. Активно розробляє та приймає участь в екологічних проєктах, які мають істотне значення для суспільства.

Достатнім рівень – такі студенти мають повні знання матеріалу, успішно виконують передбачені завдання пов'язані з проєктною діяльністю, засвоїли основну рекомендовану літературу. Мають систематичний характер знань й здатний до їх самостійного поповнення та оновлення в ході подальшої навчальної роботи та професійної діяльності. Вміло застосовують

проектну діяльність в практиці. Творчо працюють над впровадженням проектної діяльності й досягають надзвичайно важливих, значущих успіхів у діяльності [8, с. 618].

Базовий рівень – студент, що має засвоєні знання в обсязі необхідному для подальшого навчання й професії, який справляється з виконання завдань передбачених програмою, ознайомлений з основною рекомендованою літературою. Використовують практично проектну діяльність тільки за відповідною потребою.

Низький рівень – студенти що мають прогалини в знаннях, навчальному матеріалі, припускаються помилок під час реалізації проектної діяльності. Як правило не спроможні під час навчання в практичній діяльності використовувати отримані знання [46, с. 206-207].

Для успішної готовності до впровадження проектної діяльності є дуже важливою психологічна готовність вчителя до інноваційної діяльності. Яка складається із функціональної готовності – такого стану психіки, який забезпечує високий рівень досягнень при виконанні певного виду діяльності та особистісної готовності – результату підготовленості до виконання інноваційної діяльності. Дослідження дають змогу визначити такі показники готовності педагога до інноваційної діяльності:

- усвідомлена потреба введення педагогічних інновацій на рівень власної педагогічної практики;
- інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи;
- бажання створювати власні творчі завдання, методики, проводити експериментальну роботу (мотиваційний компонент);
- готовність до подолання труднощів як змістовного так і організаційного плану;
- наявність практичних умінь щодо освоєння педагогічних інновацій та створення нових.

Психологічна насиченість інноваційних перетворень у сфері освіти обумовлює високу стресогенність навчально-виховного процесу у сучасному суспільстві [66, с. 192-193].

Отже, критеріями готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування є професійна направленість, системно-структурне уявлення про проєктну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей, володіння способами організації проєктної діяльності.

Виділяють такі показники як: задоволення своєю професією, інтерес до інновацій в освіті, різнобічні інтереси, соціальна активність; знання сутності проєктної діяльності, сутності ключових компетентностей, розумінні їх ролі в подальшому самовизначенні; уміння керувати діяльністю дітей, уміння організувати проєктну діяльність в навчальний та поза навчальний час, творче володіння проєктною діяльністю.

В аспекті готовності до використання проєктної діяльності виділено узагальнену чотирьохрівневу характеристику сформованості здібностей майбутніх фахівців початкової школи.

2.3. Методичні рекомендації щодо підготовки майбутніх педагогів до використання проєктної діяльності в початковій школі

Перед педагогічним ЗВО постає завдання – підготувати студентів до еколого-педагогічної діяльності, в якій засвоєння знань, умінь і навичок з цілей освіти перетворилося б на засоби розвитку екологічної активності учнів. Школі потрібен учитель, здатний підтримувати й розвивати екологічну активність школярів. Учитель повинен уміти поєднувати зміст шкільної програми з інтересами дітей. Оволодіння такою здатністю якраз і становить сутність готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку екологічної активності учнів молодших класів.

Значною мірою це залежить від професійних якостей і вмінь учителя. Основна мета вчителя, який здійснює екологічний розвиток школярів, полягає в забезпеченні зовнішніх і внутрішніх умов присвоєння учнем екологічного досвіду, накопиченого людством. Керуючись цією метою, майбутній учитель початкових класів розкриває перед учнями засоби і способи пізнання навколишнього світу, формує основи екологічної культури учнів [73, с. 393].

Ідеально для вирішення цих завдань підходить проєктна діяльність. Як якісна основа, яка може реалізувати гуманістичний підхід до навчання, оскільки сприяє формуванню цілісної особистості, діяльність якої спрямована на впровадження власних ідей, перетворення навколишнього середовища, виходячи з різних потреб на основі своїх можливостей та запитів суспільства[4, с 38].

Механізм реалізації проєктної технології в школі складається з п'яти основних компонентів. Перша складова – це організація стимулюючого енерго-інформаційного простору (предметного), для розвитку потенціальних можливостей дитини, його внутрішнього світу. Друга складова – організація різноманітних видів діяльності як умова самореалізації кожного учня: соціально-комунікативної, суспільно-корисної, ігрової, фізично-оздоровчої, навчально-пізнавальної, науково-дослідницької, художньо-естетичної, туристсько-краєзнавчої, науково-технічної, декоративно-прикладної, еколого-натуралістичної. Третя складова – організація продуктивного спілкування як умови соціального розвитку учнів, формування позитивної «Я-концепції». Навчити учнів спілкуватись, культурі діалогу – клопітка та трудомістка діяльність, успіху якої сприяють інтерактивні форми роботи, тобто ті форми та методи, які забезпечують продуктивну реалізацію проєктної технології. Четверта складова – психолого-педагогічна підтримка вирішення учнями своїх проблем, допомога їм у самопізнанні, самооцінці, самовизначенні та самоактуалізації. Ця складова потребує системного підходу. У кожній школі працює постійно діючий психологічний семінар для

вчителів, система моніторингу результативності втілення проєктної діяльності в навчально-виховний процес. Остання (п'ята) складова – підвищення професійної майстерності, проєктивної культури педагогічних кадрів. Основною рушійною силою в реалізації кожного проєкту є вчитель, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно турбується за своє особистісне та професіональне зростання [65, с. 28-29].

Метод проєктів передбачає співробітництво учнів і педагога, дає простір для творчої ініціативи, і отже, створює позитивну мотивацію дитини до навчання. В учня має скластися відчуття необхідності здобутих знань і можливості застосування їх. Але для того щоб виконувати обов'язкові навчальні проєкти, учень має бути навчений цього. Водночас має змінитися роль учителя на роль організатора і керівника проєктної діяльності, наставника. Як наставник, він має не виправляти, а стримувати учня, надавати йому змогу вчитися на власних помилках. Обговорюючи з учителем мету, завдання роботи, способи досягнення мети, ресурси і результати, проговорюючи ситуації, учень тренується в тому, що чекає його житті.

Учитель повинен організувати навчальний процес у такий спосіб, щоб не просто дати учням знання про досліджувані процеси і сформувати у них навички роботи над проєктом та вміння проводити дослідження, а й сформувати ключові компетентності. У той самий час змінюється і психологічний клімат у класі, тому що вся робота переорієнтовується таким чином, що пріоритетною стає діяльність дослідницького, пошукового, творчого характеру [64, с. 318]. У результаті співробітництво вчителя і учня характеризується насиченістю, цілеспрямованістю, високим рівнем рефлексії самого процесу проєктної діяльності та його результатів. Комунікативна спрямованість співпраці дає змогу учням отримувати високі освітні результати, усвідомлювати свої компетентності [10, с. 21].

Розглянемо особливості виконання проєктів у початковій школі.

Плануючи проєкт, учитель має визначитися:

1. Чи відповідає діяльність, запланована за проектом, віковим особливостям дітей молодшого шкільного віку?
2. Чи мають учні необхідний досвід виконання проектної роботи ?
3. Чи ретельно сплановані етапи проекту (що будуть робити учні та якого результату досягнуть на кожному етапі) ?
4. Як запланований проєкт відповідає програмним вимогам?
5. Яким має бути очікуваний результат?

Вікові особливості. Виконуючи проєкт на уроках у початковій школі, слід дотримуватися певних вимог. Учень початкової школи може зосереджувати увагу на одному предметі чи виді діяльності упродовж 5-10 хвилин. У цьому віці діти потребують особливої мотивації. Необхідна зацікавленість до діяльності, що відповідає інтересам, досвіду, знанням, оточенню учня. У цьому віці вони полюбляють гратися, співати пісні, виконувати фізичні вправи, малювати, вирізати, клеїти. Дітям цього віку слід пропонувати прості завдання, давати чіткі, зрозумілі пояснення.

Особливості набутого досвіду. Для розв'язання обирати проблеми, важливі для дітей цього віку, та обирати проєкти, де передбачається отримання конкретних результатів (наприклад, книга у малюнках, тематичні картки, плакати, що розповідають про уподобання) тощо. Застосовувати інтегровані знання та вміння, що спираються на досягнення учнів молодшого шкільного віку [61].

Робота над проєктом має розвивати незалежність, здатність робити вибір та діяти самостійно (індивідуально, у парах, у малих групах), уміння послідовно виконувати певні дії. Учні поетапно повинні здійснювати проєкт за допомогою і підтримкою вчителя, який не лише координує роботу, але і ініціює, планує, організовує її, навчає різноманітних видів діяльності, забезпечує право вибору. Учитель організовує попереднє вивчення предметних аспектів на початковому рівні, що спрямоване на формування основних учнівських компетенцій [44, с. 433].

Особливістю запровадження проєктної технології у початковій школі є те, що вчитель є організуючим началом: він планує проєкт, ознайомлює учнів із проєктною роботою, координує їхню роботу, навчає нових видів діяльності.

Розпочинати необхідно з простого: продумати та чітко організувати роботу за ретельно спланованими кроками із врахуванням поступового зростання ролі учня к проєкті. Ідея проєкту може належати вчителю, але учням слід надати можливість вибору. Наприклад, під час підготовки свята учні самі вирішують, які віршики, пісеньки або діалоги вони презентуватимуть на святі. Із набуттям досвіду проєктної роботи роль учнів у проєкті зростатиме [3, с. 24-25].

Важливо також не забувати про оцінювання, адже оцінка в проєктній діяльності – це процес зіставлення ходу діяльності та її результату з наміченим еталоном. Така оцінка для учня має стимулюючий характер, оскільки підсилює та конкретизує мотиви діяльності, сповнює його вірою в свої сили, сподіваннями на успіх[55]. Наприклад, Школярів, які досягають особливих результатів, доречно відзначити дипломами або пам'ятними подарунками. У початковій школі має бути заохоченим кожен учень, який взяв участь у виконанні проєкту. Педагог повинен виділити декілька номінацій: «Пізнавальний проєкт», «Потрібний проєкт», «Пам'ятний проєкт», «Яскравий проєкт», «Веселий проєкт» тощо. Також спільним призом для усього класу може бути похід до лісу, на виставку, в музей, на екскурсію [6, с. 144].

Роль дорослих. На етапі підготовки або здійснення проєкту доцільно залучати батьків. Але важливо, щоб вони допомагали дітям, а не виконували завдання замість них. Батьки будуть вдячними глядачам, якщо їх запросити на презентацію проєктів.

Продуктом проєкту може бути плакат, картки, книги в малюнках, індивідуальна розповідь, таблиця, письмова розповідь з ілюстраціями, малюнок із підписами, проведене свято тощо. Розуміючи важливість

кінцевого продукту, слід пам'ятати, що не менш важливим є сам процес його створення. До того ж, це має бути учнівська робота, а не вчительська, чи батьківська.

У початковій школі вчитель лише ознайомлює учнів із проектною технологією, тому важливо продемонструвати дітям учнівський проект або підготовлений зразок, який можна вивісити в класі для ознайомлення; продемонструвати, як слід виконувати певні дії [3, с. 26].

Узагальнюючи зазначимо, впровадження проектної діяльності в навчальний процес потребує відповідних вмінь як від майбутнього вчителя так і від самого учня. Завдання вчителя організувати навчальний процес таким способом, щоб учні отримали знання про досліджувані процеси і навички роботи над проектом та вміння проводити дослідження, а також сформувати ключові компетентності.

При організації проектної діяльності потрібно враховувати вікові особливості, набутий досвід, особливості запровадження цієї технології. Також варто зазначити, що важливу роль у здійсненні проектної діяльності молодших школярів відіграють також і батьки, тому вчитель обов'язково повинен це враховувати.

Висновки до другого розділу

Підготовка майбутніх фахівців сфери початкової освіти забезпечується Освітньо-професійною програмою «Початкова освіта та інформатика», що є нормативним документом, який регламентує нормативні компетентнісні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги у підготовці бакалаврів у галузі 01 «Освіта» спеціальності 013 «Початкова освіта».

Метою викладання навчальної дисципліни «Педагогічні технології в початковій школі» є підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій у власній педагогічній діяльності.

Використовується для формування у майбутніх учителів початкової школи визначених освітньою програмою компетентностей.

Метою навчальної дисципліни «Методика навчання природничої освітньої галузі» є розкриття наукових концепцій, дидактико-методичних понять, методів та технологій сучасного уроку «Я досліджую світ» та її природничої складової; надання допомоги студентам у процесі оволодіння професійною компетентністю, формування особистості майбутнього учителя, який зорієнтований не на передачу знань, а на особистісний розвиток дитини і потреби сучасної школи.

Спираючись на аналіз досліджень нами встановлено наступні критерії готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання проектної діяльності екологічного спрямування: професійна направленість (мотиваційний компонент); системно-структурне уявлення про проектну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей (змістовий компонент); володіння способами організації проектної діяльності (технологічний компонент). До кожного компоненту проектної діяльності зазначено показники.

Впровадження проектної діяльності в навчальний процес потребує відповідних вмінь, як від майбутнього вчителя, так і від самого учня.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

3.1. Організація експериментального дослідження

Експериментальне дослідження проводилось на базі факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. До експерименту залучені студенти другого та четвертого курсів спеціальності «Початкова освіта», денної форми навчання. У дослідженні брало участь 32 студента другого курсу та 27 студентів, які навчаються на четвертому курсі.

Експериментальне дослідження умовно можна поділити на такі **етапи**:

Підготовчий – вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду використання проєктної діяльності; аналіз педагогічної і психологічної літератури з проблеми дослідження.

Констатувальний – визначення основних напрямів, критеріїв, показників дослідження на основі аналізу педагогічного досвіду; історико-педагогічний аналіз становлення і розвитку методу проєктів, теоретичне обґрунтування застосування проєктної діяльності екологічного спрямування; розробка програми педагогічного експерименту; проведення констатувального експерименту.

Пошуковий – визначення умов, за яких відбувається підготовка майбутнього вчителя початкової школи до проєктної діяльності екологічного спрямування; розробка моделі практичного оволодіння студентами знаннями методики проєктної діяльності її реалізації.

Формувальний – експериментальна апробація моделі практичного оволодіння студентами знаннями методики організації проєктної діяльності екологічного спрямування і реалізації комплексу навчальних проєктів.

Узагальнюючий – аналіз підсумків формувального експерименту; проведення контрольної діагностики; обробка й узагальнення результатів теоретичного дослідження та емпіричної бази даних; оформлення кваліфікаційної роботи.

Розглянемо кожний етап детально. На першому підготовчому етапі нашого дослідження нами було вивчено вітчизняний та зарубіжний досвід використання проектної діяльності таких особистостей: Дж. Дьюї, В. Кілпатрик, К. Попера, Г. Саймона, Є. Коллінз, Є. Парекхерст, Т. Супрун, С. Шацький, М. Кларін, Л. Ващенко, О. Пометун та інших. Проведено розвідку педагогічної і психологічної літератури з проблеми дослідження. А саме: О. Талгіна – «Метод проектів на уроках біології» [62]; З. Філончук – «Інтегровані проект. Екологічна безпека та сталий розвиток» [69]; О. Янкович, Л. Романишина, М. Бойко, Н. Лупак, Л. Паламарчук – «Освітні технології у короткому викладі» [50] та інші. Виявлено, що у наукових джерелах, у яких розглядається підготовка майбутніх вчителів до організації і впровадження проектної діяльності екологічного спрямування, робиться більший акцент на старшій школі, досліджень початкової школи значно менше.

Під час другого, констатувального етапу нами були визначені основних напрямки дослідження, критерії: професійна направленість, системно-структурне уявлення про проектну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей, володіння способами організації проектної діяльності та визначено їх показники. Проаналізовано становлення і розвиток методу проектів, теоретично обґрунтоване застосування проектної діяльності екологічного спрямування. Розроблено програму педагогічного експерименту: визначення методів дослідження, які будуть використовуватись на констатувальному, формувальному та узагальнюючому етапах дослідження; розроблено план дослідження; обрано групи студентів, які будуть приймати

участь в дослідженні, розроблено план наукової роботи, та практичної діяльності.

Проведення констатувального експерименту. Дослідження проводилось з метою визначення наявних знань та досвіду студентів другого курсу, перевірка їхньої готовності до використання проєктної діяльності екологічного спрямування. Для проведення дослідження нами було використано метод анкетування (Додаток А).

Представляємо аналіз результатів студентів другого курсу (Рис. 3.1.1 – 3.1.7; табл. 3.1.1. - 3.1.3.).

Метою перших двох питань було дослідити загальну обізнаність, наявні знання студентів. Чи знають вони поняття «проєктна діяльність» чи можуть дати визначення поняттю (Табл. 3.1.1; Рис. 3.1.1.).

Таблиця 3.1.1.

Характеристика та показники розуміння студентами поняття «проєктна діяльність»

Діяльність, мета якої створення, розробка з певної теми проєкту та участь і виконання його.	31,25%
Складова освітнього процесу, яка забезпечує умови для творчого розвитку, самореалізації, характеризується втіленням певного задуму за попередньо продуманою ідеєю	21,87%
Творча діяльність для створення проєкту, яка допомагає засвоїти набуті знання	18,75%
Участь діяльність у заходах, проєктах (без участі в їх створенні)	12,5%
Діяльність результатами якої є творчі ідеї	6,25%
Процес дослідження певного предмета або сфери чи галузі	3,21%
Не змогли дати відповідь	6,25%

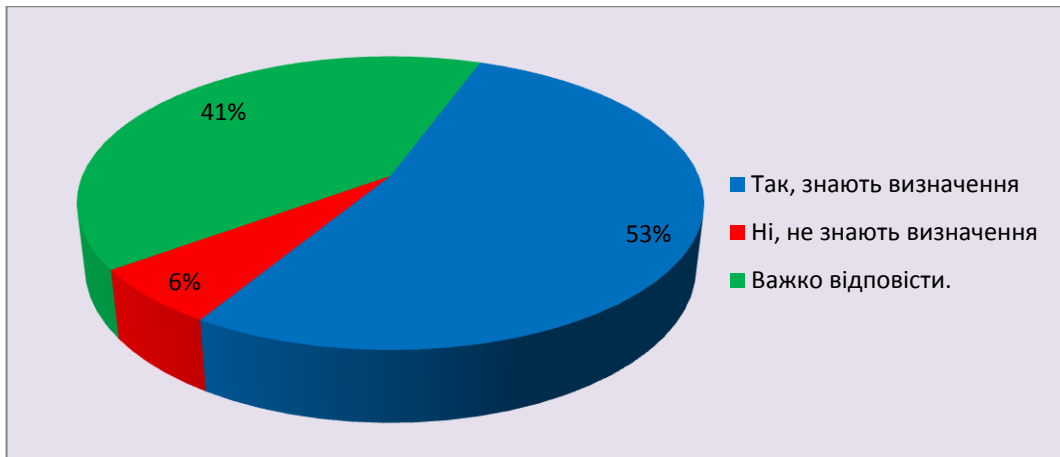

Рис. 3.1.1. Загальна обізнаність студентів другого курсу з поняттям «проектна діяльність»

Метою наступних трьох питань було визначити, чи доводилось студентам брати участь у проектній діяльності. А також визначення тематики проєктів, в якій студенти брали участь (Рис. 3.1.2. – 3.1.3; табл. 3.1.2.).

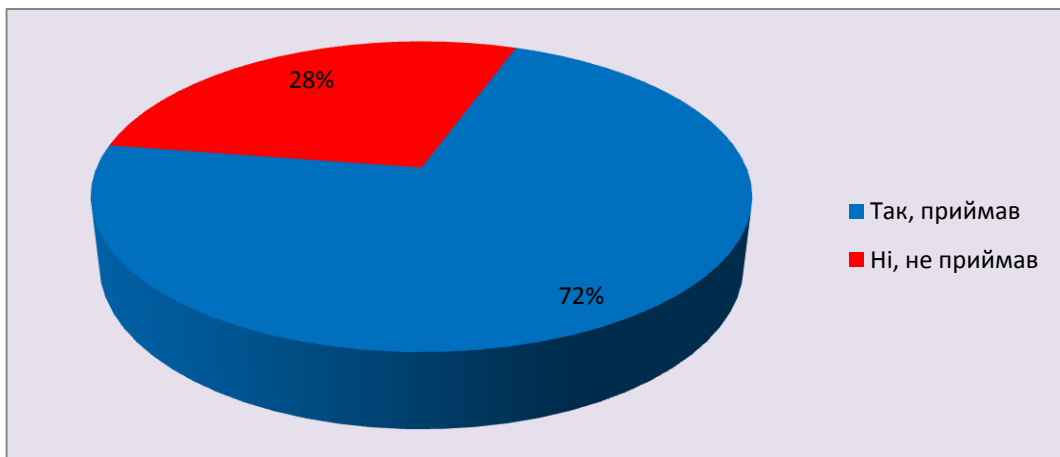

Рис. 3.1.2. Показники участі студентів другого курсу у проектній діяльності.

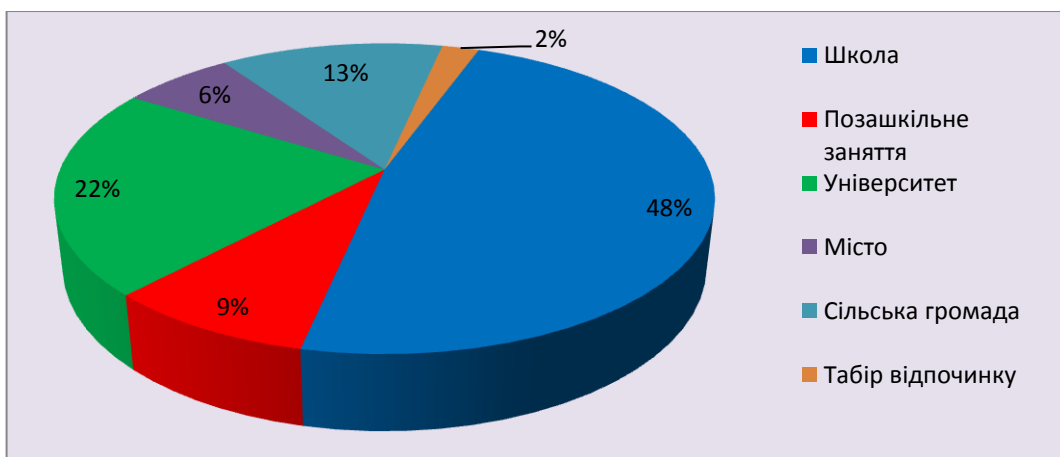

Рис. 3.1.3. Залучення студентів до участі у проектній діяльності.

Тематика проєктів в яких брали участь студенти

Теми проєктів	Освітні галузі на рівні початкової, базової, і повної загальної середньої освіти
«Всеукраїнський диктант», «Правильно говоримо українською», «Літературний вечір»	«Мова і література»
«Історія нашого краю», «Голодомор», «Українські звичаї», «День Десни», «Християнський табір Перлінка», «Чорнобиль»	«Суспільствознавство»
Шкільні свята, повсякденні свята	«Мистецтво»
«Заповідники України», «Рослини пришкільної ділянки», «День природи», «Збереження довкілля», «Очищуємо навколишні ліси», «Життя в стилі ЕКО», «ЕКО-місто», «Чисте місто», «Збережи своє рідне місто», «Проблеми енергозбереження», «Екологія», «Забрудненість довкілля – проблема людства», «Збирання сміття очищення території (р. Стрижень, парк «Ялівчина»)	«Природознавство»
«Науковий пікнік», «Фестиваль робототехніки», «Sivertechfest»	«Технології»
-	«Математика»

Метою п'ятого питання було дослідити з якими шкільними предметами була пов'язана проектна діяльність в якій брали участь студенти (Рис. 3.1.4.).

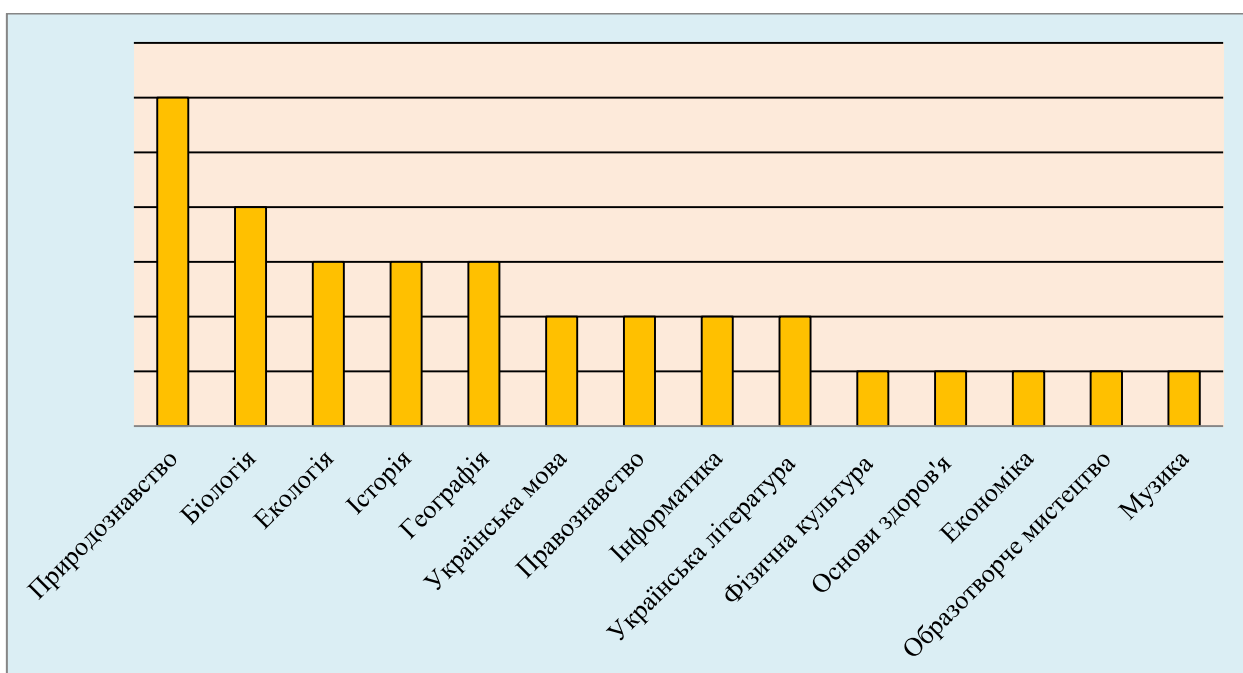

Рис. 3.1.4. Показники зв'язку та реалізації проектної діяльності з шкільними предметами, які вивчали студенти.

Досліджувані так оцінюють рівень засвоєння знань студентів у процесі залучення до різноманітних проектів (Рис. 3.1.5.).

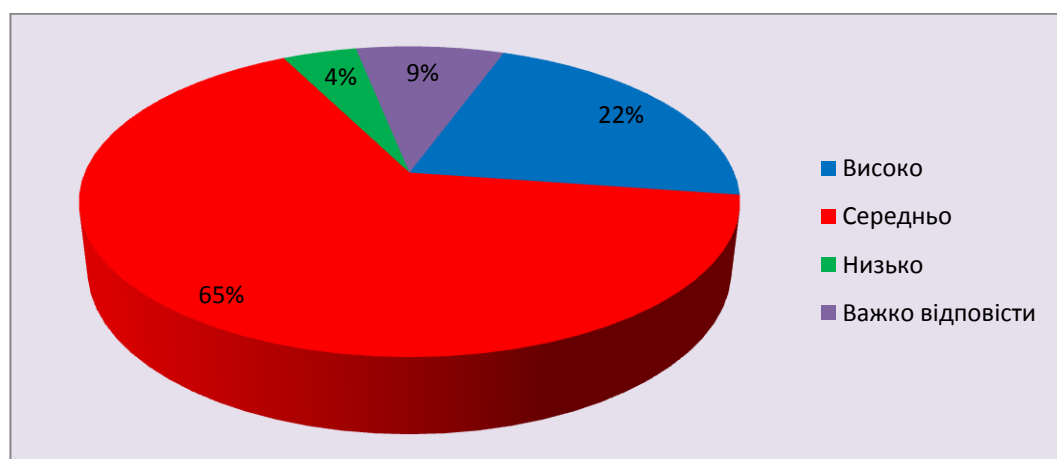

Рис. 3.1.5. Показники рівня засвоєння знань по темі проекту беручи участь в ньому.

Наступне питання деталізує та поглиблює дослідження, та розкриває теми екологічних проєктів, в яких брали участь студенти (Табл. 3.1.3.).

Таблиця 3.1.3.

Екологічні проєкти в яких студенти брали участь
(за відповідністю: дуже висока участь - , висока участь - , низька участь - , дуже низька участь - , не брали участі -)

Теми екологічних проєктів	Колір
Вивчення стану зелених насаджень.	
Оцінка стану повітря місцевості.	
Сучасні методи очищення води.	
Створення макету власного екобудинку.	
Як працюють сонячні батареї?	
Оцінка стану питної води своєї місцевості.	
Дослідження забрудненості довкілля.	
Проблема відходів.	
Аналіз реклам екологічного змісту.	
Сміття, яке ми створюємо, можливості зменшення його кількості.	
Основні захворювання людини, викликані несприятливими чинниками навколишнього середовища.	
Червонокнижні види рослин і тварин та причини їх зникнення.	
Виявлення місцезростань червонокнижних видів своєї місцевості	
Причини екологічних криз в Україні.	
Проблема охорони довкілля.	
Природоохоронні території.	
Заповідна справа в Україні.	
Проблеми енергозабезпечення.	
Екооселя. Екоміста.	
Продукція України, що має екологічний знак.	
Альтернативні джерела енергії в моїй місцевості.	

Також варто зазначити, що студенти розуміють методи трудового виховання, які застосовують в школі, як проєктну діяльність. Наприклад:

прибирання шкільної території, загібання листя, вирощування та садження квітів, прибирання шкільних клумб.

Восьме питання дозволило нам з'ясувати, відношення студентів до різноманітних проєктів в яких вони приймали участь (Рис. 3.1.6.).

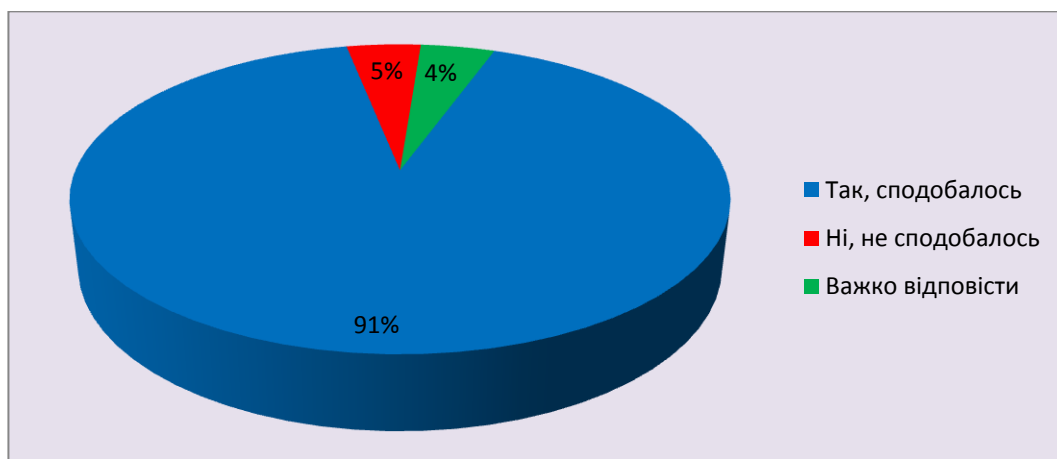

Рис. 3.1.6. Емоційні показники стану студентів під час проєктній діяльності.

Також нами досліджено ставлення студентів до впровадження екологічних проєктів в навчальний процес початкової школи (Рис. 3.1.7.).

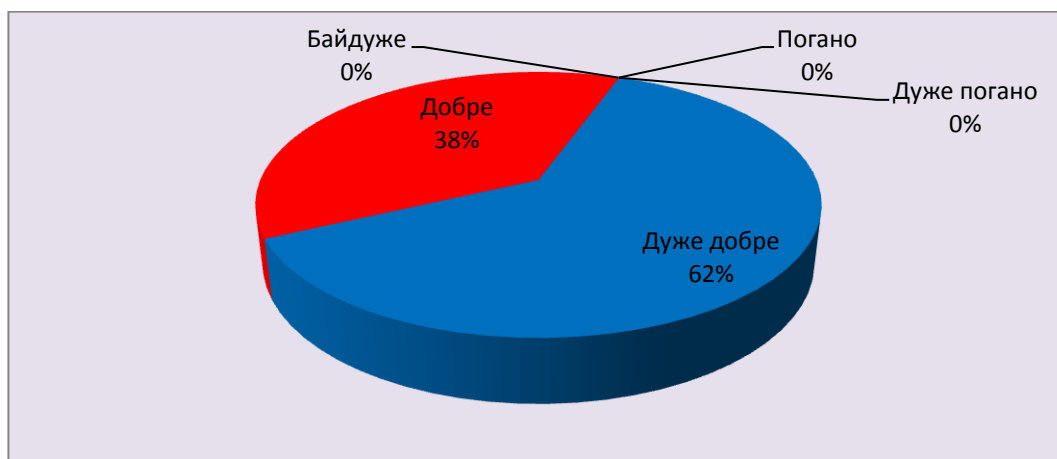

Рис. 3.1.7. Показники ставлення студентів до впровадження екологічних проєктів в навчальний процес початкової школи.

Проаналізувавши детально отримані відповіді, можемо чітко окреслити перші значення визначених нами критеріїв готовності майбутніх вчителів

початкової школи до використання проектної діяльності екологічного спрямування, відповідно, маємо такі результати:

Таблиця 3.1.4.

Дані критеріїв студентів другого курсу на початку педагогічного дослідження

Критерії	Значення
Професійна направленість .	95,65%
Системно-структурне уявлення про проектну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей.	70,05%
Володіння способами організації проектної діяльності.	71,87%

Узагальнимо отримані результати. На момент першого дослідження 53% студентів другого курсу, можуть визначити поняття «проектна діяльність». 72% студентів приймали в ній участь, з яких 48% – шкільні, 22% – університетські, 13% – сільської громади, 9% – позашкільні, 6% міські, 2% – таборіві проекти. Тематика проектів в яких брали участь стосується таких освітніх галузей: «Мова і література», «Суспільствознавство», «Мистецтво», «Природознавство», «Технології».

Студенти оцінюють рівень засвоєння знань по темі проекту беручи участь в ньому на високо – 22%, середньо – 65%. 91% студентів сподобалось приймати участь в проектній діяльності.

Студенти другого курсу добре – 38% та дуже добре – 62% ставляться до впровадження екологічних проектів в навчальний процес початкової школи.

Нами отримано такі значення критеріїв готовності майбутніх вчителів початкової школи другого курсу до використання проектної діяльності екологічного спрямування: професійна направленість – 95,65%; системно-структурне уявлення про проектну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей – 70,05%; володіння способами організації проектної діяльності – 77,87%.

3.2 Аналіз експериментального дослідження

Під час пошукового етапу нами було визначено умови за яких відбувається підготовка майбутнього вчителя початкової школи до проектної діяльності екологічного спрямування. Розглянуто Закон України «Про вищу освіту», державні стандарти освіти, інші акти законодавства України з питань освіти, внутрішні положення університету щодо забезпечення освітнього процесу, Статут університету, Положення про освітній процес, Державний стандарт освіти, освітньо-професійну програму «Початкова освіта та інформатика», робочі навчальні програми: «Педагогічні технології в початковій школі», «Методика навчання природничої освітньої галузі» і т. д.

Нами було розроблено лекційне (Додаток В) та практичне заняття (Додаток Г) з метою практичного оволодіння студентами знаннями методики впровадження проектної діяльності екологічного спрямування у початкову школу.

Лекційне заняття з курсу «Методика навчання природничої освітньої галузі» на тему: «Використання методу проєктів на уроках «Я досліджую світ»». Метою заняття було: з'ясувати особливості методу проєктів як засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів початковій школі, аналізувати погляди науковців щодо методу проєктів, охарактеризувати його види, організацію, структуру; розвивати вміння критично мислити, аналізувати головне; виховувати екологічну свідомість.

Нами було детально розкрито такі питання: історія виникнення, розвитку методу проєктів; характеристика методу проєктів; організація й структурування проєкту; екологічні проєкти.

Практичне заняття з курсу «Методика навчання природничої освітньої галузі» на тему: «Метод проєктів». Метою заняття було: узагальнити та закріпити у студентів знання про метод проєктів, його характеристику, особливості організації та структури, систематизувати засвоєну інформацію, формувати аналітичне мислення, бачення можливості застосування проєктів,

акцентувати увагу на зв'язку практики з теорією; розвивати пошукові та творчі вміння студентів; виховувати любов до практичної-природничої діяльності.

Студентам було надано завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати питання практичного заняття та подати їх у коротких блок-схемах.
2. Обрати підручник «Я досліджую світ» для одного класу, на вибір 1-3 клас, опрацювати та виписати тематику проєктів, які пропонуються для проведення в цьому класі.
3. Запропонувати 3-5 тем проєктів для проведення в початковій школі, для класу підручник якого аналізували в попередньому завданні. Запропонуйте 2-3 екологічних проєктів для цього ж класу.
4. Творче завдання розробка екологічного проєкту для учнів початкової школи.

На цьому ж етапі дослідження, крім лекційного та практичного заняття, також було проведено тестування (Додаток Б). Тестування проводилось з метою визначення значення критерію та визначення рівня сформованості здібностей із досліджуваної проблеми студентів другого курсу після проведених занять, перевірки їх закріплення, оцінки студентських розробок проєктів екологічного спрямування та їх реалізації.

Питання з першого по четверте та шосте дозволило нам дослідити системно-структурне уявлення про проєктну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей – змістовий компонент готовності до реалізації проєктної діяльності. П'яте та десяте питання – професійну направленість – мотиваційний компонент готовності до реалізації проєктної діяльності. А з сьомого по дев'яте питання – дослідити володіння способами організації проєктної діяльності – технологічний компонент готовності до реалізації проєктної діяльності.

Дані критеріїв студентів другого курсу після проведеного дослідження

Критерії	Значення
Професійна направленість .	68,21%
Системно-структурне уявлення про проектну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей.	83,63%
Володіння способами організації проектної діяльності.	85,85%

Аналіз результатів тестування та значень критеріїв (Табл. 3.2.1.) студентів другого курсу показав, що рівень сформованості здібностей майбутніх фахівців початкової школи в аспекті готовності до використання проектної діяльності знаходиться на високому рівні – 79,23%.

Отже, завдяки проведеній роботі нам вдалось отримати більш актуальні, точніші результати студентів другого курсу та деталізувати, узагальнити наші уявлення про практичну підготовку майбутніх фахівців.

На узагальнюючому етапі дослідження нами було проведено порівняльний аналіз попередньо отриманих даних критеріїв анкетування та тестування студентів другого курсу. Маємо такі результати:

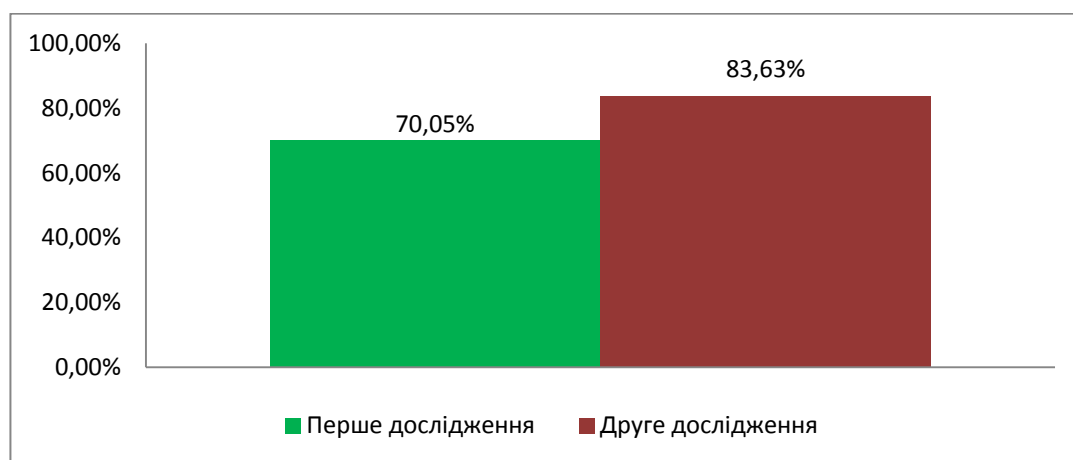

Рис. 3.2.1. Значення критерію системно-структурного уявлення про проектну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей.

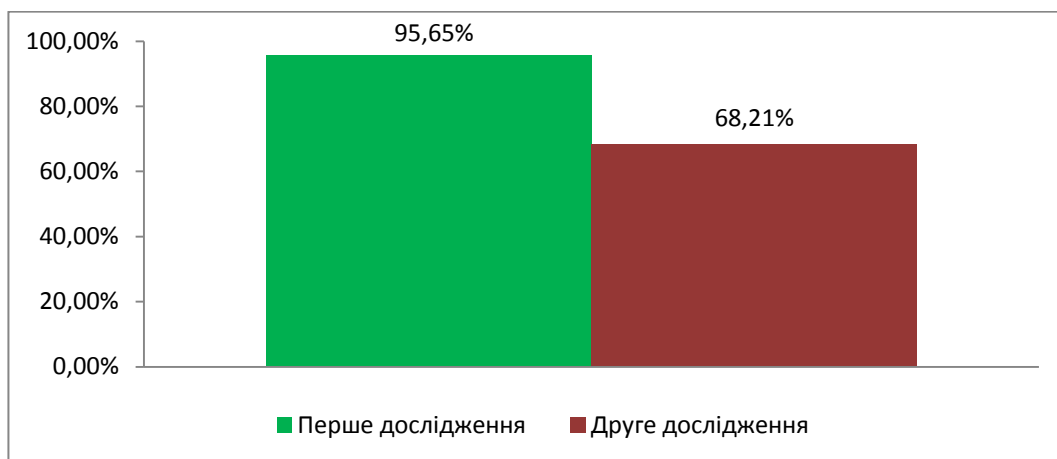

Рис. 3.2.2. Значення професійно направленого критерію

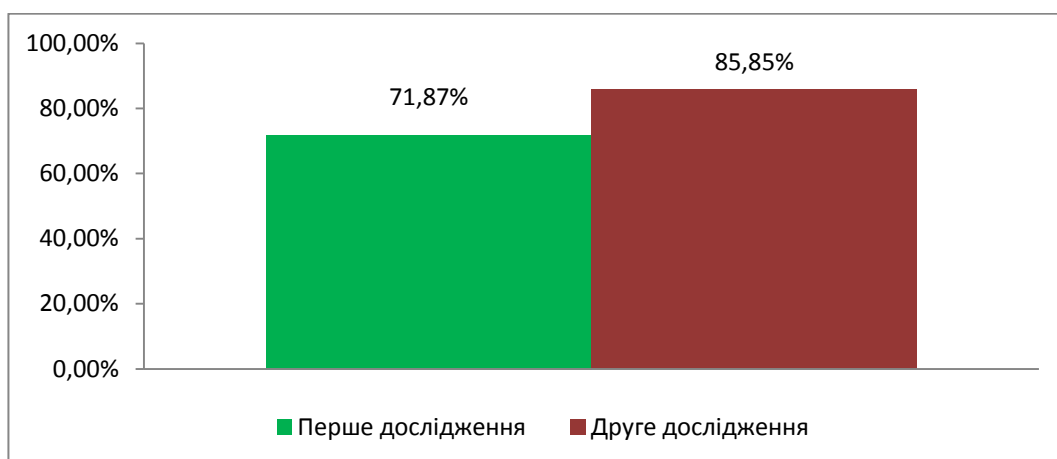

Рис. 3.2.3. Значення критерію володіння способами організації проєктної діяльності.

Отже, після ознайомлення студентів другого курсу з теорією та методикою використання проєктної діяльності нами отримано такі результати. Змістовий компонент готовності до реалізації проєктної діяльності – критерій системно-структурного уявлення про проєктну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей виріс на 13,58%.

Мотиваційний компонент готовності до реалізації проєктної діяльності – критерій професійної направленості понизився на 27,44%. Є припущення, що зниження цього значення могло виникнути через запровадження

карантинних обмежень у зв'язку з COVID-19 та введення дистанційного навчання. Так, як на момент першого анкетування студенти відвідували заняття та активно приймали участь в проєктах організованих факультетом, університетом, містом. А на момент другого дослідження – тестування – студенти навчались дистанційно. Можемо зробити висновок, що проєктна діяльність університету має великий вплив на професійну направленість майбутніх фахівців.

Технологічний компонент готовності до реалізації проєктної діяльності. – критерій володіння способами організації проєктної діяльності виріс на 13,98%.

Для порівняння готовності майбутніх педагогів до впровадження проєктної діяльності екологічного спрямування в практику початкової школи нами були обрані студенти четвертого курсу, у яких викладався ще навчальний курс «Екологія» і вони мали можливість створювати шкільні екологічні проєкти та реалізовувати їх на практиці. Відвідані заняття студентів четвертого курсу, де вони презентували розроблені проєкти: «Сортування сміття», «Підгодуй птахів», «Лікарські рослини, їх охорона», «Джерела енергії», «В гості до бджілки» та інші.

У процесі проєктної діяльності практично уся робота лягає на плечі студента, починаючи від вибору теми проєкту, постановки проблеми і закінчуючи здійсненням презентації та проведенням аналізу проведеної діяльності. Викладач виконує роль тільки консультанта, який направляє діяльність студента, мотивує його на роздуми, моделюючи різні ситуації, трансформуючи освітнє середовище [34, с. 57].

Також проаналізовані проєкти студентів другого курсу: «Тварини Північної Америки», «Збережи природу – почни з себе!», «Вода – основа життя. Вода в природі», «Бережи тваринний світ. Червона книга України» та інші. Враховуючи дистанційне навчання, показали, що студенти з задоволенням брались за опрацювання проєктів екологічного спрямування, відповідально і творчо відносились до вибору теми, розподілу обов'язків.

Найкращі студентські розробки проєктів увійшли до посібника «Організація проєктної діяльності екологічного спрямування в початковій школі».

Зазначимо, що студенти старших курсів мають уже досить великий досвід участі в проєктній діяльності екологічного спрямування, створення і реалізації проєктів, завдяки їх активному залученню до проєктної діяльності та методичній досвіду, практичній підготовці.

Тому, для контрольної діагностики нами було проведено анкетування студентів четвертого курсу (Додаток Д). Метою якого було дослідити критерії, показники готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування та рівні сформованості здібностей майбутніх фахівців.

Розглянемо результати студентів четвертого курсу (Рис. 3.2.4 – 3.2.9; табл. 3.2.2.).

Метою першого питання було дослідити оцінку ефективності проєктної діяльності в навчальному процесі (Рис. 3.2.4.).

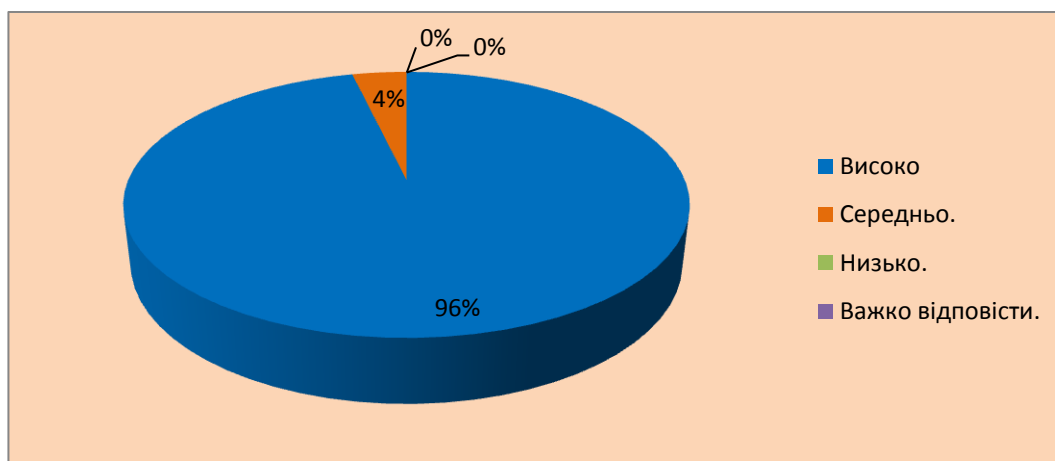

Рис. 3.2.4. Оцінка ефективності методу проєктної діяльності в навчальному процесі

За результатами анкетування студенти дізнались про проєктною діяльністю під час залучення їх до активної практичної діяльності у школі – 15% та в університеті – 85%.

Наступне питання дало нам можливість дослідити галузі, предмети та деякі особливості використання проєктної діяльності на думку студентів (Табл. 3.2.2.).

Таблиця 3.2.2.

Освітні галузі, предмети де можна використовувати проєктну діяльність

Освітні галузі на рівні початкової, базової, і повної загальної середньої освіти	Предмети
«Мова і література»	Українська мова, літературне читання
«Природознавство»	Я досліджую світ, природознавство, я у світі
«Математика»	Математика
«Технології»	Інформатика, технології.
«Суспільствознавство»	Громадянська освіта
«Мистецтво»	Художня культура, трудове навчання, музичне мистецтво, мистецтво, дизайн.

Варто зазначити, що студенти вважають проєктну діяльність універсальною – можна застосовувати в будь якій галузі, та на будь-яких предметах. Більшість студентів вважає, що ідеально впроваджувати проєктну діяльність на основі інтеграції предметів «Природознавство» та «Мистецтво». Тут багато різних цікавих і корисних тем для учнів, де вони можуть бути дослідниками і створювати проєкти. Оскільки саме під час вивчення цих предметів передбачається розвиток в учнів умінь критично мислити, творчо підходити до справи. Також, часто, результатом цих проєктів може бути певний предмет, продукт або об’єкт, тому ці галузі гарно підходять для впровадження проєктної діяльності. Також інша частина студентів зазначила, що під час вивчення «не творчих предметів» проєктна діяльність буде ідеальним методом для покращення сприймання, розуміння,

закріплення знань. Студенти радять використовувати проєктну діяльність на інтегрованих уроках.

На питання: «У чому полягає ефективність екологічної проєктної діяльності в навчальному процесі?» студенти четвертого курсу дали такі відповіді.

Екологічна проєктна діяльність дає можливість досліджувати та аналізувати проблеми, демонструвати свої напрацювання так, як школярі бачать результати своєї праці. Дітей більше зацікавлює такий вид діяльності, вони навчаються знаходити необхідний їм матеріал, бачать взаємодію об'єктів, предметів, пояснюють матеріал, так, що було зрозуміло один одному, проявляють креативність, оформлюють його цікаво, тобто опрацьовують і разом з тим запам'ятовують отриману інформацію. Також екологічні проєкти допомагають поглибити знання з теми та краще її засвоїти дозволяють закріпити теоретичні знання, практично побачити взаємозв'язок речей у природі, закономірності, розширити свій кругозір та словниковий запас, застосувати творчі здібності. Проєктна діяльність допомагає згуртувати дітей, навчити їх працювати в групах, мотивує навчальну діяльність учнів.

Екологічні проєкти допомагають учням розширювати свої знання про навколишній світ, виховувати екологічну свідомість учнів, екологічну культуру, а також розвивають мотивацію у подальшому становленні екологічно спрямованої людини і суспільства в цілому. Привчають дитину до раціонального використання ресурсів природи

На питання: Чи доводилось Вам готувати екологічні проєкти? –100% респондентів четвертого курсу відповіли, що мають досвід роботи на створенням екологічного проєкту.

Метою шостого питання було дослідити складності, труднощі під час підготовки екологічного проєкту (Рис. 3.2.5.)?

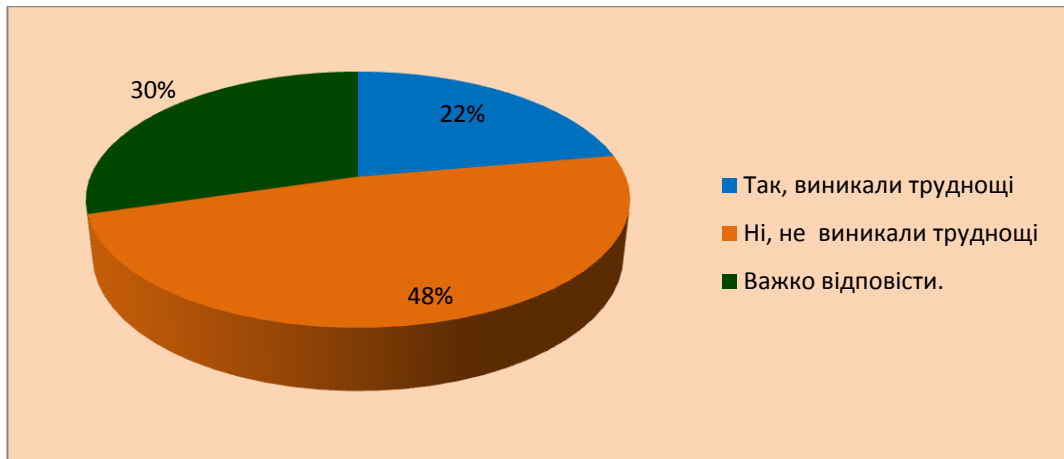

Рис. 3.2.5. Показники складності при виконанні екологічного проєкту

Метою наступних трьох питань було дослідити оцінку характеристики методу проєктів екологічного спрямування з погляду на ефективність засвоєння знань, дієвість екологічного виховання, розвиток екологічної свідомості (Рис. 3.2.6 - 3.2.8.).

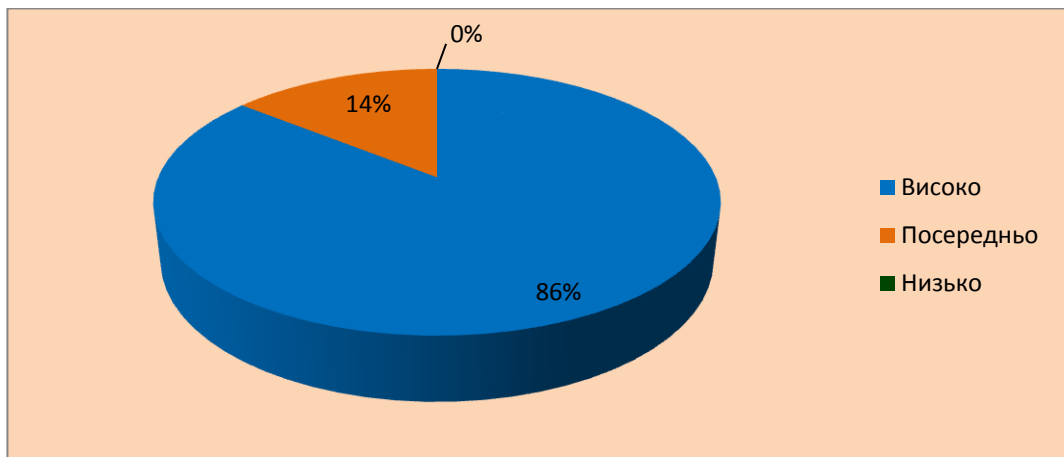

Рис. 3.2.6. Ефективність засвоєння знань.

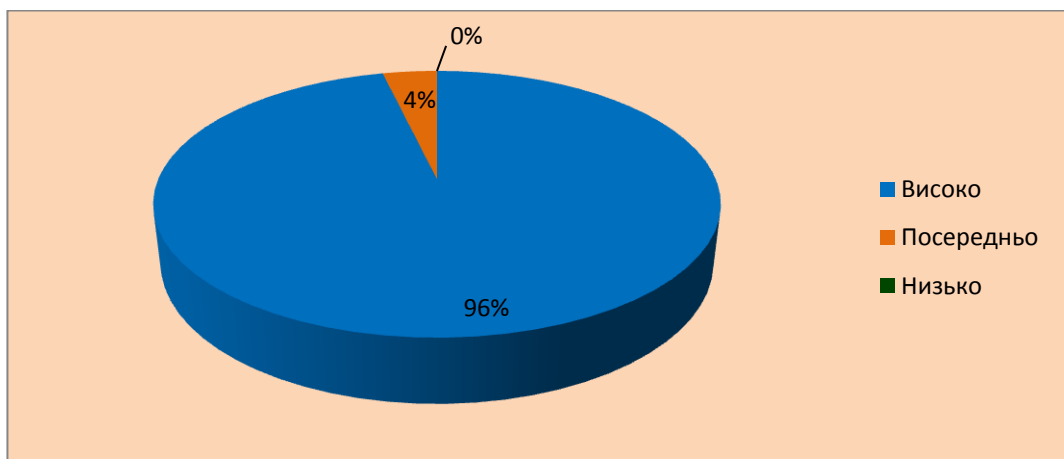

Рис. 3.2.7. Дієвість екологічного виховання

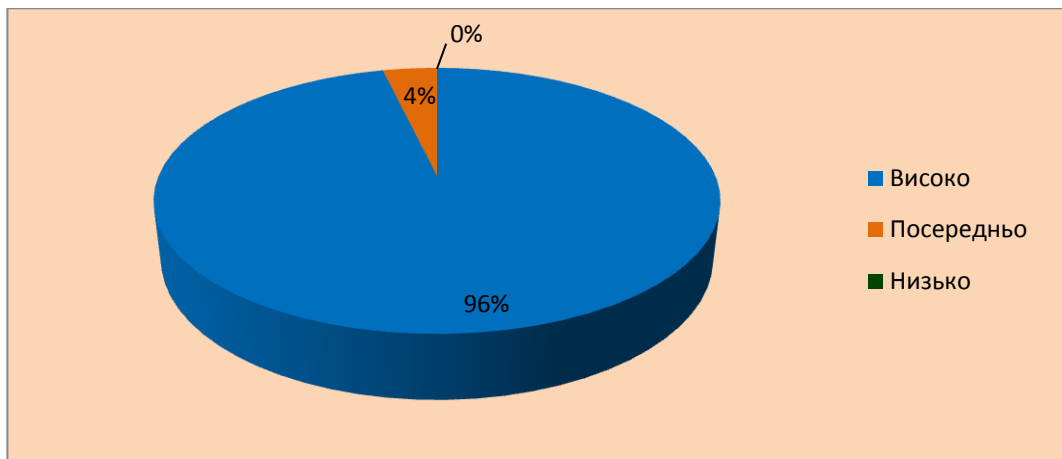

Рис. 3.2.8. Розвиток екологічної свідомості.

Більшість опитаних студентів до впровадження екологічних проєктів в навчальний процес початкової школи ставляться позитивно (Рис. 3.2.9.).

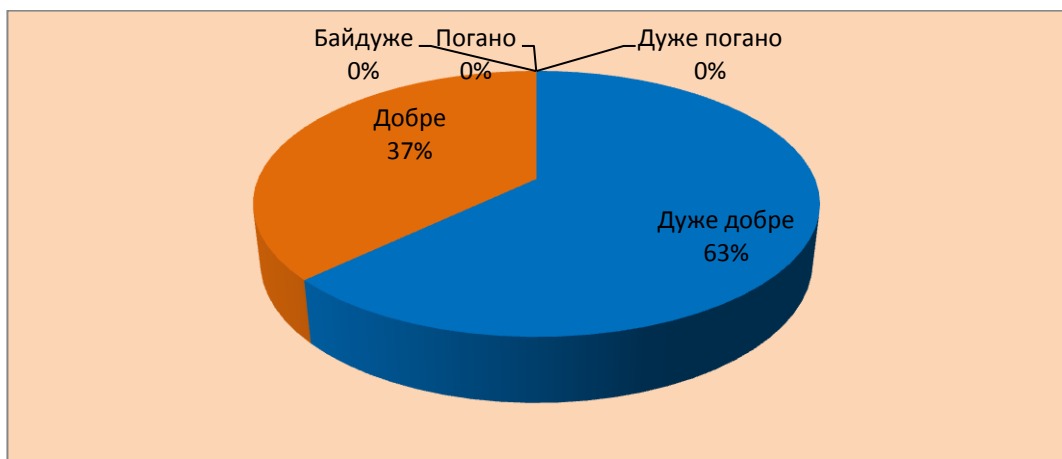

Рис. 3.2.9. Показники ставлення студентів до впровадження екологічних проєктів в навчальний процес початкової школи

Наприклад, нами за участі студентів четвертого курсу був розроблений та організований екологічний проєкт «Червона книга України» в техніці оригамі до міського екопроєкту «Життя в стилі ЕКО», який відбувся у Регіональному ландшафтному парку «Ялівщина». Його здійснення відбувалося в три етапи. На першому етапі студенти вчили молодших школярів створювати вироби з паперу в техніці оригамі: власне Червону книгу, лілію, пролісок, метелик, тюльпан, сову, та жабку. (Додаток Е). В ході роботи інша група студентів розповідали про особливості будови,

розповсюдження та причинах зникнення відповідних об'єктів: рослин (лілія лісова, пролісок білосніжний, тюльпан Шренка) чи тварин (махаона, сича волохатого, жаби прудкої) [70].

Третім етапом даного проєктної діяльності була вклейка у виготовлену червону книжечку зображення відповідного представника рослинного чи тваринного світу. Таким чином, діти, які приймали участь в цьому майстер-класі, отримали на пам'ять міні-Червону книгу, паперові вироби та знання про рідкісних представників флори та фауни Чернігівської області. А також можливість досліджувати рідкісні види і доповнювати Червону книгу самостійно.

Проаналізувавши детально отримані результати анкетування, можемо чітко окреслити отримані дані критеріїв готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування (Табл. 3.2.3.).

Таблиця 3.2.3.

Дані критеріїв студентів четвертого курсу

Критерії	Значення
Професійна направленість .	100%
Системно-структурне уявлення про проєктну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей.	96,4%
Володіння способами організації проєктної діяльності.	81,48%

Аналіз результатів анкетування та значень критеріїв (Табл. 3.2.3.) студентів четвертого курсу показав, що рівень сформованості здібностей майбутніх фахівців початкової школи в аспекті готовності до використання проєктної діяльності знаходиться на високому рівні – 92,62%.

Обробка й узагальнення результатів експериментального дослідження студентів другого і четвертого курсів представлено у порівняльних даних (Рис. 3.2.10 – 3.2.12.).

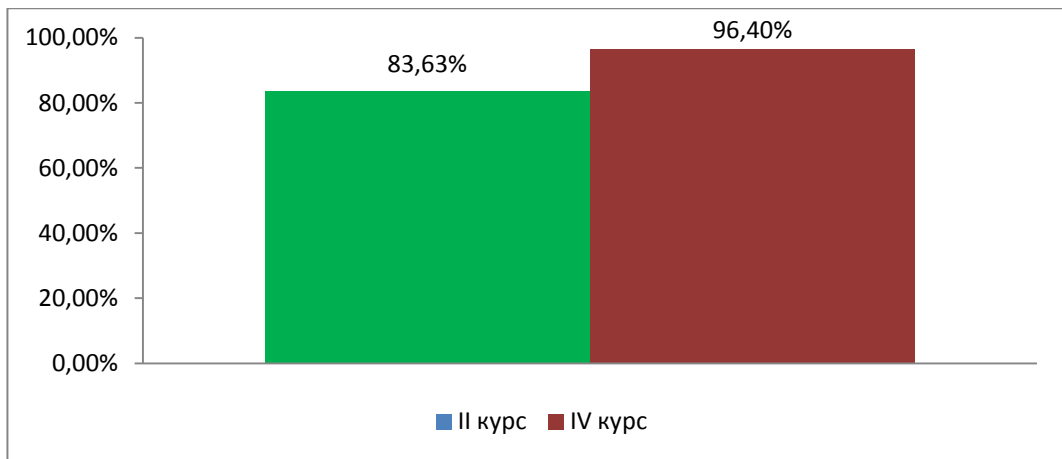

Рис. 3.2.10. Системно-структурне уявлення про проєктну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей.

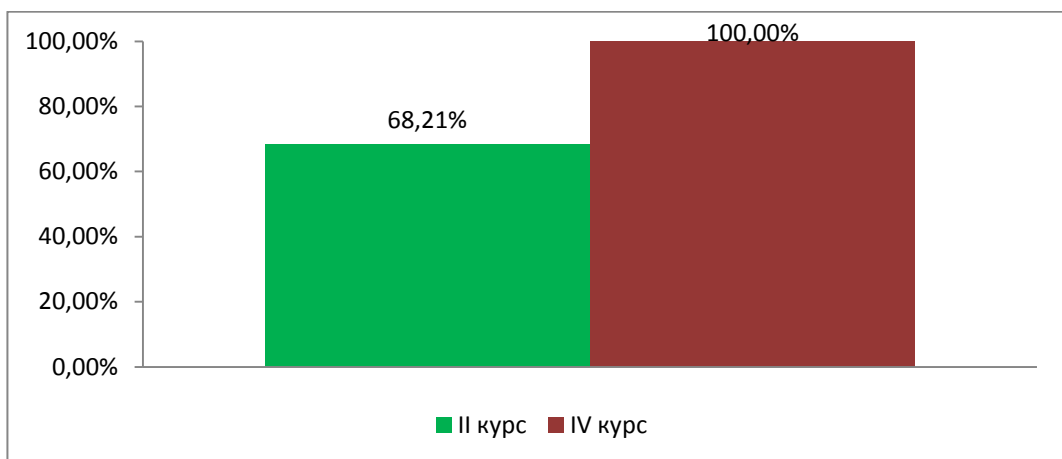

Рис. 3.2.11. Професійна направленість

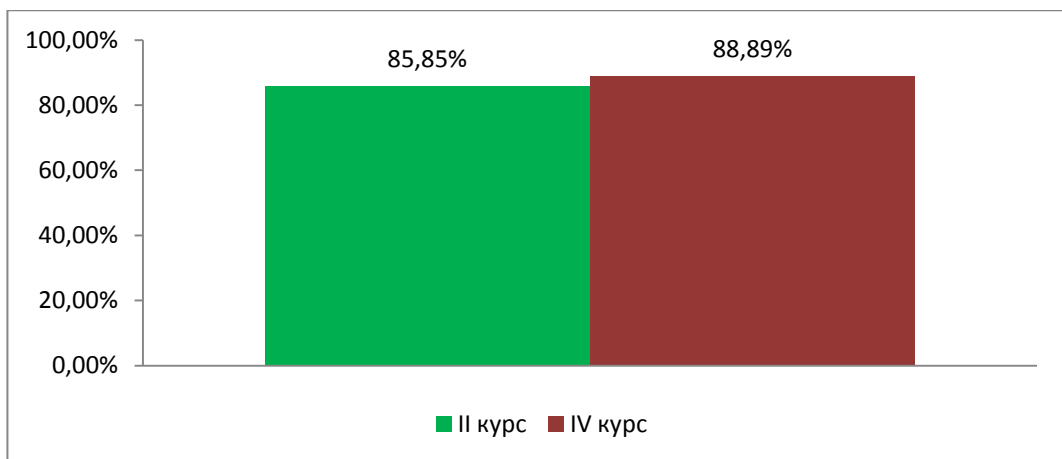

Рис. 3.2.12. Володіння способами організації проєктної діяльності

Для більш широкого бачення показників підготовленості майбутніх вчителів початкових класів до організації проєктної діяльності нами

досліджено та проаналізовано результати анкетування студентів четвертого курсу. Порівнявши дані четвертого курсу з останніми даними другого курсу ми маємо такі показники.

Змістовий компонент готовності до реалізації проєктної діяльності – критерій системно-структурного уявлення про проєктну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей у студентів четвертого курсу вищий на 12,77%.

Мотиваційний компонент готовності до реалізації проєктної діяльності – критерій професійної направленості студентів четвертого курсу вищий на 16,37%.

Технологічний компонент готовності до реалізації проєктної діяльності. – критерій володіння способами організації проєктної діяльності студентів четвертого курсу вищий на 5,26%.

Здібності студентів другого та четвертого курсу в аспекті готовності до використання проєктної діяльності знаходиться на високому рівні, але в четвертого курсу значення рівня на – 13,39% більший.

Висновки до третього розділу

Отже, проведене експериментальне дослідження було організоване на базі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, факультеті дошкільної, початкової освіти і мистецтв. До експерименту залучено студенти другого та четвертого курсів. Проведено анкетування студентів другого курсу де було отримано первинні значення критеріїв готовності майбутніх фахівців до використання проєктної діяльності екологічного спрямування. Реалізовано формувальний етапу дослідження, встановлено більш точні данні після повторного тестування, де крім значення критерію нами отримано показник рівня здібності студентів другого курсу в аспекті готовності до використання проєктної діяльності.

Для порівняння готовності майбутніх педагогів до впровадження проєктної діяльності екологічного спрямування в практику початкової школи нами були обрані студенти четвертого курсу, які більш підготовлені до впровадження проєктної діяльності, мають вищий рівень теоретичних знань і практичних умінь, активно брали участь у екологічних заходах проведених університетом. В процесі педагогічного експерименту доведено ефективність обраної методики. Як результат, значення критеріїв готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування: системно-структурне уявлення про проєктну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей; професійна направленість; володіння способами організації проєктної діяльності студентів двох курсів знаходяться на високому рівні.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури та існуючого практичного досвіду нами було здійснено теоретичний аналіз проблеми підготовки майбутніх вчителів початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування. Досліджено сутність понять проєкт, метод проєкту, проєктна діяльність, зокрема, охарактеризували розвиток проєктної технології у вітчизняній і зарубіжній педагогічній науці та практиці.

Проведена робота дозволяє стверджувати, що метод проєктів має достатній історичний шлях розвитку, рівень теоретичного обґрунтування (дослідження: Дж. Дьюї, В. Х. Кілпатрик, Е. Коллінгс, Г. Ващенко, Є. Кагаров, І. Єрмаков, В. Коваленко, Ю. Олькерс, Є. Перовський, Л. Левін, О. Пометун, О. Сухомлинська, Є. Янжул та ін.) та практичний досвід використання. Так, сьогодні проєктна діяльність вважається однією з перспективних технологій навчання, тому що сприяє самореалізації, розвитку інтелектуальних здібностей, підвищенні мотивації, набуття досвіду з вирішення реальних проблем, з огляду на майбутнє життя.

Враховуючи спрямованість нашого дослідження на зміст та технологію підготовки майбутніх вчителів до використання проєктної діяльності в початковій школі нами було проаналізовано програмно-методичні основи забезпечення професійної підготовки студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка до використання проєктної діяльності екологічного спрямування. Підготовка майбутніх фахівців сфери початкової освіти забезпечується Освітньо-професійною програмою «Початкова освіта та інформатика», яка регламентує нормативні компетентнісні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги у підготовці бакалаврів у галузі 01 «Освіта» спеціальності 013 «Початкова освіта».

Проаналізовано робочі навчальні програми таких дисциплін як: «Педагогічні технології в початковій школі», «Методика навчання природничої освітньої галузі», які розкривають педагогічні аспекти, умови підготовки майбутніх фахівців до організації проєктної діяльності, наукові концепції, дидактико-методичних поняття, методів та технологій сучасного оволодіння професійною компетентністю.

Спираючись на аналіз досліджень нами встановлено критерії готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання проєктної діяльності екологічного спрямування: професійна направленість, системно-структурне уявлення про проєктну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей, володіння способами організації проєктної діяльності та їх показники.

В аспекті готовності до використання проєктної діяльності виділено чотири рівні характеристики сформованості здібностей майбутніх фахівців початкової школи.

Перед та після експериментального дослідження та практично-методичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації проєктної діяльності екологічного спрямування, нами проведено анкетування та тестування студентів другого курсу та анкетування четвертого.

Виявилось, що: критерій системно-структурного уявлення про проєктну діяльність, умови та способи розвитку ключових компетентностей у студентів четвертого курсу вищий на 12,77%; критерій професійної направленості – збільшився на 16,37%; а критерій володіння способами організації проєктної діяльності вищий на 5,26%, ніж у студентів другого курсу.

Проведене дослідження показало, що у студентів другого та четвертого курсу показники і здібності в аспекті готовності до використання проєктної діяльності знаходиться на достатньо високому рівні, але в останніх значення рівня на 13,39% більше.

Отже, на основі детального аналізу навчальної літератури нам вдалось теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити необхідність та ефективність використання проєктної діяльності екологічного спрямування в початковій школі та розкрити її сучасні особливості. Аналіз результатів експерименту засвідчив, що наявна форма педагогічної підготовки студентів достатньо зорієнтована на формуванні готовності майбутніх вчителів до використання проєктної діяльності екологічного спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. Москва : Просвещение, 1982. 187 с.
2. Балашова С. П. Спостереження за природою як засіб екологічного виховання молодших школярів. *Початкова школа*. 2005. № 3. С. 19–21.
3. Барабаш Н. С. Проектна діяльність як інструмент формування мотивації молодшого школяра. *Інформатика*. 2012. № 4. С. 23–29.
4. Беліменко Л. В. Актуальність та значущість проектної діяльності. *Початкова школа*. 2011. № 6. С. 38–39.
5. Бібік Н. М, Бондарчук Г. П. Я досліджую світ : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.). Харків : Ранок, 2020.
6. Білоусова Н. В. Проектна діяльність на уроках природознавства в початковій школі. *Психолого-педагогічні наук*. 2015. № 4. С. 142–145.
7. Білявський Г. О. Основи екології : підручник. Київ : Либідь, 2004. 408 с.
8. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
9. Вороненко Т. І. Проектна діяльність учнів екологічного спрямування – шлях інтеграції освіти : веб-сайт. URL: http://lib.iitta.gov.ua/7121_91/1/1_Voronenko.pdf (дата звернення: 25.09.2020).
10. Вороненко Т. І. Проектна діяльність учнів у навчанні природничих предметів. *Біологія і хімія в рідній школі*. 2015. № 4. С. 20–24.
11. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. Київ : «Алатон», 2019. 128 с.

12. Гаврилюк Г. М. Підготовка вчителів у післядипломній освіті до реалізації проектно-технологічного підходу в трудовому навчанні учнів : дис. ...к-та пед. наук : 13.00.04 / Херсон. акад. неперер. освіти Херсон, 2016. 259 с.
13. Гільберг Т. Г. Проектна діяльність учнів на уроках природознавства. *Учитель початкової школи*. 2013. № 5. С. 46–48.
14. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С., Павич Н. Н. Я досліджую світ : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.). Київ : УОВЦ «Генеза», 2019.
15. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С. Я досліджую світ : підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.). Київ : УОВЦ «Генеза», 2019.
16. Грицай Н. Б. Метод проектів у методичній підготовці майбутніх учителів біології. *Наукові записки. Сер. Педагогічні науки*. 2012. Вип. 109. С. 182–191.
17. Грошовенко О. П. Екологічне проектування у процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Наук. вісник Південноукраїнського педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Сер. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 5. С. 22–27.
18. Грущинська І В., Хитра З. М. Я досліджую світ : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.). Київ : УОВЦ «Оріон», 2018.
19. Дейниченко В. Г. Проектна діяльність як вид навчальної діяльності школярів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2014. Вип. 36. С. 10–16.
20. Державний стандарт повної загальної середньої освіти : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti> (дата звернення: 05.03.2020).
21. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B>

[D%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf](#) (дата звернення: 18.10.2019).

22. Додусенко Н. О., Нетужилова І. В. Теоретичні аспекти проектної діяльності молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2010. № 24. С. 2–55.

23. Дубінінський В.В. Сучасний тлумачний словник української мови: 60000 слів. Харків : ВД «ШКОЛА», 2011. 784 с.

24. Жаркова І. І. Формування предметної природознавчої компетентності молодших школярів шляхом використання проектної технології. *Наукові записки. Сер. Педагогіка*. 2015. № 1. С. 43–49

25. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб. для ст. вищих пед. навч. закладів. Чернігів, 2003. 528 с.

26. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 20.10.2019).

27. Зелений П. О. Проектно-задачний підхід в практиці екологічних факультативів обдарованих учнів старшої школи: результативність його застосування. *Молодий вчений*. 2018. № 5. С. 42–45.

28. Івань З. В. Проектна діяльність на уроках біології. *Біологія*. 2018. № 9. С. 3–6.

29. Казімірова О. П. Проектна діяльність як важливий аспект компетентності освіти школярів. *Математика*. 2013. № 6–7. С. 3–8.

30. Карпенко О. Ф. Екологічна грамотність і метод проектів. *Збірник тез доповідей Крок у науку: дослідження у галузі природничо-математичних дисциплін та методик їх навчання*. Чернігів : НУЧК ім. Т. Г. Шевченка, 2019. С. 80–81.

31. Карпенко О. Ф., Коваль В. О. Особливості організації проектної діяльності екологічного спрямування у початковій школі. *Збірник: Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах упровадження ідей Нової української школи*. Прилуки, 2020. С. 70-74.

32. Карпенко О. Ф. Метод проектів у сучасній освіті. *Збірник: Науковий простір студента: пошуки і знахідки*. Київ, 2020. С. 70–75.
33. Князян М. О. Підготовка майбутніх учителів до організації проектної діяльності учнів старших класів. *Наукові записки. Сер. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 2. С 67–71.
34. Коваль В. О. Шевантаєва А. В. Формування екологічної компетентності майбутніх вчителів початкової школи в процесі проектної діяльності. *Молодий вчений*. 2018. № 2. С.55–58.
35. Коренева І. М. Освіта для сталого розвитку: реалії України. *Вісник Глухівського нац. пед. ун-ту ім. Олександра Довженка. Сер. Педагогічні науки*. 2018. № 36. С. 17–25.
36. Купчак С. Б. Особливості реалізації проектної технології навчання у початковій школі. *Наукові записки. Сер. Педагогічні науки*. 2018. № 63. С. 95–98.
37. Курняк Л. М. Екологічна освіта в контексті формування особистості. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету Україна*. 2016. № 12. С. 21–26.
38. Левашова Л. О. Проектна діяльність у формуванні та вихованні учнівського колективу в початковій школі. *Сучасна школа України*. 2014. № 4. С. 64–89.
39. Левківський М. В. Історія педагогіки : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 360 с.
40. Марченко Т. С. Проектна діяльність як засіб формування компетентностей в учнів початкової школи. *Початкова школа*. 2017. № 7. С. 44–46.
41. Мацковська Т. С. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження екологічного виховання молодших школярів. *Початкова школа*. 2015. № 4. С. 44–47.
42. Михайліченко М. В., Рудник Я. М. Освітні технології : навч. посіб. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.

43. Мозуль І.В. Навчання природознавства в сучасній початковій школі : навч. посіб. Глухів : РВВ ГНПУ, 2017. 236 с.
44. Молчанова В.В. Метод проектів у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів початкової школи: теоретичне обґрунтування етапів та різновидів. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 430–434
45. Навчальна програма «Природознавство 1–4 класи» : веб-сайт. URL: noosfera.org.ua/files/pruroda (дата звернення: 10.04.2020).
46. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.
47. Нова Українська школа. Концептуальні засади реформування середньоїшколи : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 27.03.2020).
48. Онопрієнко О. В. Метод проектів як засіб розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та пед. наук : 13.00.09. Київ, 2009. 21 с.
49. Онопрієнко О. В. Проектна діяльність в освіті. *Директор школи*. 2010. № 46. С. 23–29.
50. Освітні технології у короткому викладі: навч.-метод. посіб. / О. І. Янкович та ін. Тернопіль: Астон, 2013. 160 с.
51. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта та інформатика» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта». Чернігівський національний педагогічний ун-т імені Т. Г. Шевченка, 2017. 28 с.
52. Партола В. В. Екологічне ставлення особистості до природи як психолого-педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. 2015. № 10. С. 51–54.
53. Підготовка майбутніх педагогів до реалізації екологічної освіти для сталого розвитку. / В. Д. Мелаш та ін. Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б Хмельницького, 2017. 205 с.
54. Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 2018. 14 с.

55. Проектна діяльність у початковій школі. URL: https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Proektna_diyalnist.pdf (дата звернення: 16.10.2020).

56. Про Національну стратегію розвитку освіти України на період до 2021 року : веб-сайт. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 05.04.2020).

57. Робоча програма навчальної дисципліни «Методика навчання природничої освітньої галузі». Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. 2019. 14 с.

58. Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка (Педагогічні технології в початковій школі)». Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. 2019. 13 с.

59. Семенова А.В. Словник-довідник з професійної педагогіки. Одеса : Пальміра, 2006. 221 с.

60. Скрипченко О. В., Долинська Л.В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія : підручник. Київ : Либідь, 2005. 464 с.

61. Стаднік Н. В. Сучасний стан підготовки вчителя початкової школи до використання проектної технології у своїй професійній діяльності. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5165/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D1%96%D0%BA%20%D0%9D.%D0%92.%20%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B8.pdf> (дата звернення: 10.04.2020).

62. Талгіна О. В. Метод проектів на уроках біології. Харків : Ранок, 2011. 160 с.

63. Технологія проектування на уроках курсу „Я у Світі” в початкових класах. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/%D0%BB.1213%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B.pdf> (дата звернення: 10.04.2020).

64. Течиева В. З. Модель підготовки майбутніх учителів педагогічного вуза к реалізації програм додаткового освіти дітей в умовах школи. *Школа*. Владикавказ, 2011. № 5. С. 317–319.
65. Ткаченко Л.М., Дем'янчук О.О. Організація проектної діяльності учнів на уроках біології та хімії у 7-9 класах. Житомир, 2014. 75 с.
66. Токарева Н.М. Основи педагогічної психології : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2013. 223 с.
67. Уйсімбаєва М. В. Проектна діяльність: теоретичні аспекти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2014. Вип. 13. С. 258–263.
68. Уряд затвердив новий Стандарт початкової освіти: що це означає : веб-сайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/uryad-zatverdyyv-novyj-standart-pochatkovoyi-osvity-shho-tse-oznachaye/> (дата звернення: 16.04.2020).
69. Філончук З. В. Інтегровані проекти. Екологічна безпека та сталий розвиток: навч.-метод. посіб. Харків: ВГ «Основа», 2018. 160 с.
70. Червона книга України : веб-сайт. URL: <https://redbook-ua.org/> (дата звернення: 03.03.2020).
71. Шабалдак А. В. Компоненти, критерії, показники та рівні готовності курсантів військової академії до професійної діяльності на основі реалізації практико-орієнтованого підходу. *Одеська військова академія «Молодий вчений»*. Сер. Педагогічні науки. 2017. № 2. С. 563–567.
72. Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький : Домбровська Я.М., 2018. 280 с.
73. Шишкіна Ю. О. Готовність майбутніх учителів початкових класів до екологічного виховання учнів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 4. С. 392–400.
74. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

Анкета

«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ»

Шановні студенти! Просимо Вас прийняти участь в соціологічному дослідженні. Ознайомтесь, будь-ласка, із запитаннями та обведіть кружечком номер (цифру) варіанта відповіді, з яким Ви найбільше згодні або напишіть відповідь у спеціально відведеному для цього місці. Дані конфіденціальні і будуть використані лише в узагальненому вигляді. Після проходження анкети просимо Вас повернути її нам. Дякуємо Вам за участь у дослідженні.

Студентка-51 групи Карпенко О.

1. Чи знаєте Ви визначення поняття «проектна діяльність»?

- 1. Так.
- 2. Ні.
- 3. Важко відповісти.

2. Визначте поняття «проектна діяльність», так як Ви його розумієте?

Проектна діяльність – це

3. Чи брали Ви участь у проектній діяльності, де Ви брали участь?

- 1. Так. в школі
- 2. Ні. в школі
- на позашкільному занятті
- в місті

- в університеті
- в сільській громаді

4. Напишіть, будь ласка, теми проєктів в яких Ви брали участь.

5. Напишіть, будь ласка, з якими предметами (шкільними, університетськими) була пов'язана проєктна діяльність в якій Ви брали участь.

6. Напишіть, будь ласка, теми екологічних проєктів, в яких Ви брали участь.

- Вивчення стану зелених насаджень.
- Оцінка стану повітря місцевості.
- Сучасні методи очищення води.
- Створення макету власного екобудинку.
- Як працюють сонячні батареї?
- Оцінка стану питної води своєї місцевості.
- Дослідження забрудненості довкілля.
- Проблема відходів.

- ---

- ---

- Аналіз реклам екологічного змісту. ○ _____
- Сміття, яке ми створюємо, можливості зменшення його кількості. _____
- Основні захворювання людини, викликані несприятливими чинниками навколишнього середовища. _____
- Червонокнижні види рослин і тварин та причини їх зникнення. _____
- Виявлення місцезростань червонокнижних видів своєї місцевості _____
- Причини екологічних криз в Україні. _____
- Проблема охорони довкілля. _____
- Природоохоронні території. _____
- Заповідна справа в Україні. _____
- Проблеми енергозабезпечення. _____
- Екооселя. Екоміста. _____
- Продукція України, що має екологічний знак. _____
- Альтернативні джерела енергії в моїй місцевості. _____

7. Як Ви оцінюєте свій рівень засвоєння знань по темі проєкту беручи участь в ньому?

1. Високо.
2. Середньо.
3. Низько.
4. Важко відповісти.

8. Чи сподобалось Вам брати участь в проєктній діяльності?

1. Так.
2. Ні.
3. Важко відповісти.

9. Як Ви ставитесь до впровадження екологічних проєктів в навчальний процес початкової школи?

1. Дуже добре.
2. Добре.
3. Байдуже.
4. Погано.
5. Дуже погано.

Вкажіть, будь-ласка, деякі дані про себе:

Курс: ____ **Група:** ____

Спеціалізація: _____

Стать: 1. Чол. 2. Жін.

Ще раз щиро дякуємо!

ТЕСТ
«МЕТОД ПРОЄКТІВ»

1. Метод проєктів виник на основі філософських ідей, розроблених...

- А) Джоном Дьюї
- Б) Джоном Дьюї, Є. Коллінз.
- В) Джоном Дьюї, В. Х. Кілпатріком.

2. Проєкт – це...

- А) організація навчання, за якої учні одержують знання в процесі планування і виконання практичних завдань – проєктів.
- Б) вузьке, але багатоаспектне поняття, яке може розглядатися з різних точок зору є у різних площинах.
- В) навчальна діяльність, яка має чіткий план.

3. Система навчання, алгоритм дій якої передбачає проєктування і розробку під контролем учителя нових продуктів (товарів або послуг), що є результатом реалізації міжпредметних зв'язків і мають практичне значення – це?

- А) Форма проєкту.
- Б) Проєкт (за визначенням Дж. Дьюї)
- В) Проєктна технологія.

4. Екологічний проєкт - це.

- А) завершена та належним чином оформлена розробка з екологічної тематики.
- Б) розв'язок конкретних екологічних проблем.
- В) обґрунтовані дії, які містять наукову екологічну значущість.

5. Які види проєктів, краще застосовувати для учнів 1-го класу?

- А) Довготривалі.
- Б) Середньої тривалості.

В) Короткотривалі.

6. За яким критерієм не існує класифікації видів проєктів.

А) За складом учасників.

Б) За галуззю виконання.

В) За матеріальним забезпеченням.

7. Оберіть варіант, який правильно характеризує риси та вимоги до проєктів.

А) Наявність значущої у дослідницькому плані проблеми, розв'язання якої потребує інтеграції знань, методів, засобів навчання; узагальнення отриманих даних; самостійна діяльність учнів у групі або одноосібно; поетапне виконання завдань і перевірка отриманих результатів; оформлення результатів, їх презентація.

Б) Наявність значущої у дослідницькому плані проблеми, розв'язання якої потребує інтеграції знань, методів, засобів навчання; чіткий акцент на здобуття знань з однієї галузі наук; оформлення результатів, їх презентація; висновки.

В) Наявність проблеми, узагальнення, групової діяльності, поетапності виконання, оформлення результатів, їх презентація.

8. Оберіть варіант в якому в правильному порядку розміщені етапи проєктної діяльності.

А) Ціннісно-орієнтований, оцінювально-рефлексивний, конструктивний, презентаційний, контрольний.

Б) Ціннісно-орієнтований, конструктивний, оцінювально-рефлексивний, презентаційний, контрольний.

В) Ціннісно-орієнтований, конструктивний, оцінювально-рефлексивний, презентаційний.

9. Види проєктів за провідною діяльністю – це...

- А) Дослідницькі, ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані, творчі.
- Б) Дослідницькі, рольові, інформаційні, практичні, творчі.
- В) Дослідницькі, технологічні, інформаційні, практично-орієнтовані, творчі.

10. Уміння користуватися методом проєктів – це показник...

- А) Обізнаності в інноваційних технологіях.
- Б) Високої кваліфікації учителя.
- В) Практичної діяльності вчителя.

Відповіді до тесту: 1. В, 2. А, 3. В, 4. А, 5.В, 6. В, 7. А, 8. Б, 9. А, 10. Б.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра дошкільної та початкової освіти

ПЛАН-КОНСПЕКТ

лекційного заняття з курсу «Методика навчання природничої освітньої
галузі»

на тему: «Використання методу проєктів на уроках
«Я досліджую світ»»

Склала: студентка 61 групи Карпенко Оксана

Перевірила: Коваль В. О.

Тема: Використання методу проєктів на уроках «Я досліджую світ»

Мета: з'ясувати особливості методу проєктів як засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школі, аналізувати погляди науковців щодо методу проєктів, охарактеризувати його види, організацію, структуру; розвивати вміння критично мислити, аналізувати головне; виховувати екологічну свідомість.

Методи, прийоми, засоби: бесіда, розповідь, скрайбінг, критичне мислення, гра, індивідуальна та групова робота.

Наочність: презентація, роздатковий матеріал (маленькі аркуші паперу), «Кошик знань».

Технічні засоби: комп'ютер, проєктор, екран.

План

- 1. З історії виникнення, розвитку методу проєктів.**
- 2. Характеристика методу проєктів.**
- 3. Організація й структурування проєкту.**
- 4. Екологічні проєкти.**

Рекомендована література:

75. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб. для ст. вищих пед. навч. закладів. Чернігів, 2003. 528 с.
76. Мозуль І.В. Навчання природознавства в сучасній початковій школі : навч. посіб. Глухів : РВВ ГНПУ, 2017. 236 с.
77. Талгіна О. В. Метод проєктів на уроках біології. Харків : Ранок, 2011. 160 с.
78. Філончук З. В. Інтегровані проєкти. Екологічна безпека та сталий розвиток: навч.-метод. посіб. Харків: ВГ «Основа», 2018. 160 с.

Хід лекції

I. Вступна частина (10 хв.)

- Добрий день! Сьогодні у нас з вами наступна лекція, яка є дуже важливою для майбутніх працівників освіти. Перш ніж оголосити тему, перевіримо присутніх.

- Отже, тема лекції «Використання методу проєктів на уроках «Я досліджую світ»». Сьогодні ми будемо працювати за таким планом:

1. З історії виникнення, розвитку методу проєктів. (Технологія критичного мислення)
2. Характеристика методу проєктів. (Технологія скрайбінгу.)
3. Організація й структурування проєкту. (Практичний аналіз.)
4. Екологічні проєкти. (Бесіда.)

- Ви вже певно знайомі з методом проєктів. Як ви вважаєте чи важливо учителю розуміти цей метод і вміло його використовувати? А чи легко стати професіоналом у впровадженні проєктної діяльності?

- Оцініть свій рівень знань про метод проєктів від 1 до 10. А в кінці ми проаналізуємо ваші показники.

- Тож вперед до ознайомлення опанування лекції, щоб покращити свої педагогічні знання.

II. Основна частина (55 хв.)

1. З історії виникнення, розвитку методу проєктів.

Опитування на питання: як ви вважаєте метод проєктів інноваційна технологія, аргументуйте свою відповідь. (Використання технології критичного мислення.)

Метод проєктів у педагогіці – не сучасний винахід, але переосмислення і застосування його у нинішньому навчальному середовищі дає право говорити про нього як про нову педагогічну технологію (інновацію).

Метод проєктів успішної активно **розвивається оскільки дає змогу поєднувати теоретичні знання з їх практичним застосуванням.** Дослідники називають його і як метод, і як технологію.

Запропонований у 1920-ті роки в США. Виник на основі філософських ідей, розроблених американським філософом і педагогом **Джоном Дьюї**, а також його учнем **В. Х. Кілпатріком**. Метод проєктів був успішно застосований у педагогічній практиці Теорія проєктування розвивалася, й проєктна діяльність приваблювала не тільки Дж. Дьюї та В. Х. Кілпатрика, але й К. Попера, Г. Саймона, Є. Коллінз, Є Парекхерст та інших

Дж. Дьюї вважав, що роль освіти полягає не стільки в тому, щоб давати знання, які знадобляться в майбутньому житті, скільки в тому щоб розвивати здатність дитини розв'язувати “тут і зараз” свої нагальні життєві проблеми. Мета виховання за Дьюї – “формування особистостей, які вміють пристосовуватись до різних ситуацій”.

Його педагогічні ідеї справили неабиякий вплив на процес шкільного навчання в школах США. Метод проєктів існував також і в українській школі та педагогіці у 20-ті роки ХХ ст.

Дж. Дьюї вважав, що навчання слід будувати на основі доцільної діяльності учня, спираючись на його особистий інтерес саме в цьому завданні. Дьюї запропонував з'ясувати проблему мотивації навчання за допомогою проблеми, узятої з реального життя дитини, проблеми, яка для учня є одночасно і знайомою, і значущою. Але для того щоб її розв'язати, слід скористатися вже отриманими знаннями й новими, яких іще потрібно набути. Після того як пошук нової інформації стає для учня актуальним, учитель може підказати йому джерела цієї потрібної інформації, спрямувати думку учня продуктивне річище. Як наслідок, учні повинні самостійно спільними зусиллями розв'язати проблему, застосувавши необхідне знання з різноманітних ділянок, й одержати реальний результат. Розв'язання проблеми, Дьюї, набуває характеру проєктної діяльності.

Вільям Кілпатрік – у 1918 році опублікував монографію “**Метод проєктів**”, що набула популярності. Російською мовою ця книга вийшла в світ у 1925р.

Кілпатрік уважав, що школа має готувати учнів до життя в умовах динамічно змінюваного суспільства. Головне педагогічне завдання він вбачав у розвитку в дітей здатності до самостійного освоєння різних методів розв'язання проблем, здатності до пошуку та дослідження. Школа, на думку Кілпатріка, покликана готувати учнів не до конкуренції на ринку праці, а до осмисленої участі в удосконаленні умов життя. Виховання в школах а його думку має ґрунтуватися на повазі до особистості.

Згодом **метод проєктів**, який народився з ідеї вільного виховання, став інтегрованим компонентом системи освіти. Його суть залишалася колишньою – стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачають оволодіння певною сумою знань та розкриття можливостей її практичного застосування. Це шлях від теорії до практики, який веде до розуміння однієї простої істини – немає нічого більш практичного, аніж гарна теорія.

Висновок: «Кошик знань» (Студенти пишуть на окремих аркушах висновки з питання кладуть, їх до спеціально підготовленого кошика.)

2. Характеристика методу проєктів.

Студенти слухають та аналізують інформацію. Їх завдання створити в зошити скрайб-конспект (Використання скорочень, шрифтів рамок, схем, малюнків і інше.)

“**Проект**” (лат. projectus) у буквальному перекладі з латинської мови означає “**кинутий уперед**”

Проект - поняття багатозначне й багатоаспектне, воно може розглядатися з різних точок зору є у різних площинах. Проект передбачає

відображення реальних інтересів його учасників; організовану “самодіяльність”; роботу в команді (освоєння ролі лідера-організатора, виконавця, експерта, дослідника , оформлювача, тощо); вільний вибір навчальної діяльності, тематики проєкту, траєкторії діяльності; систематичне відслідковування результатів роботи, як проміжних, так і кінцевих; оформлення презентації результатів; фіксований час виконання проєкту. Учені по-різному трактують це поняття (табл. 1).

Таблиця 1.

Проєкт – це будь-яка робота, виконана від щирого серця, що має певну цільову настанову.	В. Кіпатрик
Проєкт – це систематична форма організації діяльності у взаємозв’язку її теоретичних і практичних аспектів.	С. Кримський
Проєкт – це комплекс пошукових, дослідницьких, графічних, та інших видів, виконаних із метою практичного або теоретичного розв’язання значущої проблеми.	Є. Полат
Проєкт – це задум, план.	С. Ожегов
Проєкт – це задуманий план дій; задум, намір.	Тлумачний словник української мови

Фактично **проєкт** – це будь-який задум, що має мету, термін і конкретні кроки реалізації.

Саме алгоритмічність дій, що полягають у визначенні цілі, завдань проєкту та їх виконанні, дає змогу проєктну діяльність трактувати як технологію.

До характеристик навчання з використанням методу проєктів належать також:

- Актуальність – активна участь учнів на всіх етапах роботи з проєктом.
- Міждисциплінарний характер навчання – застосування учнями знань, отриманих раніше з інших дисциплін, повторення, поглиблення й активне використання цих знань у ході виконання проєкту.

•Комплексне розв'язання завдань – стимулювання студента для розв'язання реальної складної проблеми, що дозволяє розвивати вміння аналізувати, класифікувати, узагальнювати різноманітну інформацію.

•Мотиваційний характер навчання – вибір тематики проєкту близької до інтересів та потреб студента.

•Реалістичність навчання – проєкт стає реальною частиною життя учня, який бере участь у виконанні проєкту, працює з інформацією, готує публікацію або презентацію проєкту, відповідає за його результати, аналізує відгуки, отримані про свою роботу.

Налаштованість на співробітництво – часто при виконанні проєкту складаються творчі групи учнів, а також виникають творчі контакти «вчитель» – «учень», «клас» – «клас», «школа» – «школа»

Метод проєктів є такою організацією навчання, за якої учні одержують знання в **процесі планування і виконання практичних завдань – проєктів**.

Проєктна технологія – це система навчання, алгоритм дій якої передбачає проєктування і розробку під контролем учителя нових продуктів (товарів або послуг), що є результатом реалізації міжпредметних зв'язків і мають практичне значення.

Проєкт розглядається як метод навчання, що може бути використаний при вивченні будь-якого предмета, застосовуватися на уроках і в позакласній роботі, формувати великий спектр умінь і навичок та надавати школярам необхідний досвід діяльності; як форма організації навчального процесу, що може стати альтернативою класно-урочного навчання.

Мета використання методу проєктів – самостійне досягнення учнями актуальних проблем, які мають для них життєвий сенс.

Навчання являє собою реально існуючу проблемну ситуацію, обрану самими учнями, оскільки їм цікаво знайти шляхи її розв'язання.

Стрижнем проєктування є нерозривний зв'язок задуму із утіленням, особиста відповідальність за предмет і результат своєї діяльності.

Метою методу проєктів є розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в насиченому інформаційному просторі, формування критичного мислення. Для досягнення цієї мети слід навчати учнів самостійно мислити, знаходити й розв'язувати проблеми, використовуючи задля цієї мети знання з різних сфер науки, техніки, технології, творчих ділянок, розвивати здатність прогнозувати результати й можливі наслідки різних варіантів розв'язання проблеми.

Методисти розглядають проєкт як спеціально організований учителем і виконуваний учнями комплекс дій, де учні можуть і повинні бути самостійними під час прийняття рішень та відповідальними за результат праці, створення творчого продукту. Таким чином, метод проєктів виступає як педагогічна технологія, зорієнтоване на інтеграцію фактичних знань, А на практичне застосування вже наявних знань і набуття нових.

Уміння користуватися методом проєктів – показник високої кваліфікації учителя, не випадково цю технологію відносять до технологій XXI століття, що передбачає, насамперед, уміння адаптуватися до стрімко змінюваних умов життя в суспільстві

Характерні риси та вимоги до проєктів:

- Наявність значущої у дослідницькому плані проблеми, розв'язання якої потребує інтеграції знань, методів, засобів навчання;
- Поєднання знань з різних галузей наук (використання міжпредметних зв'язків);
- Теоретична, практична та пізнавальна значущість результатів;
- Самостійна діяльність учнів у групі або одноосібно;
- Поетапне виконання завдань і перевірка отриманих результатів;

- Використання дослідницьких методів;
- Обговорення способів оформлення кінцевих результатів;
- Узагальнення Отриманих даних;
- Оформлення результатів, їх презентація;
- Висновки

Існують різні класифікації проєктів за певними критеріями. Узагальнюючи їх можна виділити найбільш характерні види проєктів (табл. 2).

Таблиця 2.

Класифікація видів навчальних проєктів

Критерії	Види проєктів
За провідною діяльністю у проєктній роботі	Дослідницькі, ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані
За галуззю виконання	Предметні та інтегровані
За змістом	Моно предметні, між предметні, надпредметні
За складом учасників	Учні одного класу, однієї школи, міста, району, країни, різних країн світу
За кількістю учасників	Індивідуальні, парні, групові і колективні
За тривалістю	Короткотривалі (реалізація проєкту за кілька уроків), середньої тривалості (від тижня до місяця) і довготривалі (реалізація проєкту триває кілька місяців, рік)

Види проєктів за провідною діяльністю:

Дослідницькі - це проєкти в яких діти цілковито проходять всі етапи “дорослих” досліджень: формулювання проблеми, огляд джерел інформації з теми дослідження, висунення гіпотези, постановка експерименту, формулювання висновків, захист. Проєкти оформлюються у вигляді рефератів, доповідей, веб-сайтів, альбомів, енциклопедій тощо

Інформаційні - це такі, метою яких є інформаційні об'єкти: енциклопедії, довідники, картотеки, книги, газети, атласи, фрагменти підручників чи збірників задач і вправ.

Оформлюють у вигляді каталогів, буклетів, опитувальників, інформаційних стендів, рекламної продукції. Презентація відбувається за самостійно створеним сценарієм.

Творчі - це такі, які не мають конкретної структури спільної діяльності учасників, що підпорядковується кінцевому результату. Попередньо учасники проєкту домовляються про результат та форму їх представлення: колективний колаж, вечір, свято, газета, фільм тощо.

Практико-орієнтовані- це проєкти, орієнтовані на соціальні інтереси учасників. Результатами їх реалізації є документи: програма, рекомендації, проєкт закону, словник, проєкт шкільного саду тощо.

Рольові або ігрові - це проєкти в яких структура залишається відкритою до завершення роботи. Є розподіл ролей, який здійснюється відповідно до характеру і змісту проєкту (це можуть бути як реальні особистості, так і видумані герої); залучення творчої уяви, імітація соціальних і ділових стосунків, домінуючий вид діяльності – гра.

Висновок: 1-2 студента представляють свій скрайб-конспект. Інші 1-2 студента пишуть віддають свої скрайб-конспекти до «Кошику знань». (Пишуть свої ПІ на маленькому аркуші.)

3. Організація й структурування проєкту

Питання розглядаються під час практичного ознайомлення з конспектом проєкту. Студенти працюють в групах, слухають та аналізують інформацію.

Один з можливих алгоритмів роботи над проєктом:

Алгоритм роботи над проєктом:

1. Вибір теми проєкту, його типу, кількості учасників;

2. Обмірковування вчителем можливих варіантів проблем, які важливо дослідити в межах наміченої тематики. Самі ж проблеми впроваджують учні з подачі вчителем(навідні запитання, ситуації), можливий “мозковий штурм” з наступним колективним обговоренням;
3. Розподіл завдань по групах, обговорення можливих методів дослідження, пошук інформації, творчих рішень;
4. Самостійна робота учасників проєкту за своїми індивідуальними чи груповими дослідженнями, творчими завданнями;
5. Обговорення отриманих даних у групах (на уроках чи на заняттях у наукових спілках, у груповій роботі в бібліотеці);
6. Захист проєктів;
7. Колективне обговорення, експертиза, результати зовнішнього оцінювання, висновки.

Дотримуючись зазначених порад, проєктну діяльність здійснюють в декілька етапів (табл. 3.).

Таблиця 3.

Етапи проєктної діяльності та їх характеристика

Етап	Зміст роботи	Діяльність вчителя	Діяльність учня
Ціннісно-орієнтований	Вибір напряму і назви проєкту: формулювання проблеми, мети і завдань проєкту; визначення кола питань; виділення загального напрямку або пріоритетних (окремих) напрямів, оформлених у міні-проєкти	Дати учням певний мотиваційний поштовх до роботи, продемонструвати зразки потрібних дій. Організувати діяльність з колективного обговорення проєкту та організації його виконання	Визначення задумки проєкту. Усвідомлення мотивів і мети діяльності
	Визначають напрям і формують назву проєкту, обирають форми узагальнення результатів всі члени колективу – і педагоги, й учні		

Конструктивний	<p>Організація робочих груп, розподіл завдань між учасниками проекту. Дослідження проблеми, збір інформації; вибір оптимального варіанта виконання проектного завдання (генерування ідеї); розроблення плану роботи; добір матеріалів та інструментів; вибір форми презентації результатів проекту</p>	<p>Розробити та надати інструктивні картки, у разі необхідності й інформаційні картки; допомогти у пошуку інформації, координувати процес роботи, підтримувати і заохочувати учнів, допомагати їм, не виконуючи за них їхню роботу. Знати можливості, інтереси, бажання учнів. Проводити консультації на кожному етапі роботи</p>	<p>Об'єднання у групи (або індивідуально), складання плану діяльності та пошук інформації, обрання форми реалізації проекту</p>
Оцінювальний-рефлексивний	<p>Рефлексія діяльності кожного учасника проекту згідно з планом роботи над проектним завданням (реалізація проекту); підготовка презентації результатів проекту</p>	<p>Комплектація портфоліо проекту. Виконання ролі консультанта; корегування ходу виконання проекту сприяння індивідуальній чи колективній роботі</p>	<p>Самооцінка учнів відбувається на кожному етапі проекту. Оформлення проекту його компонування та підготовка до презентації</p>
Презентаційний	<p>Проведення презентації (захист проекту) оцінка результатів виконання проекту, колективних і особистих досягнень учасників проекту</p>	<p>Організація експертної оцінки проекту (підготовка експертів). Проектування форми презентації</p>	<p>Усвідомлення прийомів обробки інформації та її аналізу. Підготовка до презентації проекту та його захист (як в ігровій, так і неігровій формі)</p>

Контрольни й	Аналіз результатів, оцінка якості проєктної діяльності	Здійснення рефлексії. Організація спільного обговорення результатів проєкту	Переживання «ситуації успіху»
-----------------	--	---	----------------------------------

Висновок: «Кошик знань» (Студенти пишуть на окремих аркушах висновки з питання кладуть, їх до спеціально підготовленого кошика.)

4. Екологічні проєкти

Питання опрацьовується у вигляді бесіди. Викладач дає матеріал, задає запитання, студенти відповідають і навпаки.

Екологічні проєкти є одним з напрямків формування екологічної культури учнів.

Екологічна культура – це масштабне явище, яке охоплює різні сфери матеріального й духовного буття людини і до якого входять такі складові, як система екологічних знань, екологічне мислення, культура почуттів, ціннісні стосунки, культура екологічної поведінки.

Екологічний проєкт - це завершена та належним чином оформлена розробка з екологічної тематики; це може бути робота біологічного, фізичного, хімічного, чи навіть математичного напрямку, в якій пропонуються науково обгрунтовані конкретні дії (саме пропозиція певних дій мається на увазі, коли говорять "проєкт"), направлені на розв'язок конкретних екологічних проблем. Обгрунтування дій повинно бути науковим і повинно містити певну сукупність результатів, отриманих самим учнем.

Екологічний проєкт може бути присвячений вивченню будь-якої екологічної проблеми. Ознаками "проєкту" є наявність пропозиції конкретних дій, які можуть бути виконані на практиці. Пропозиції на зразок "звернутися до Президента чи Верховної Ради" до таких не відносяться. "Екологічний" означає, що робота стосується проблем взаємодії живих

організмів з зовнішнім середовищем, охорони природи, вивчення зв'язків в екосистемах, тощо. Якщо проект містить не лише конкретні пропозиції певних дій та їх наукове обґрунтування, а ще й результати реалізації цих дій (звіт про їх виконання) - це дає додаткові шанси його авторам.

Основні завдання екологічних проектів:

1. **Залучення учнів до вивчення й збереження природи рідного краю та його культурно-історичного минулого.**
2. **Формування навичок дослідницької діяльності учнів.**
3. **Участь у природоохоронному русі як формі екологічного виховання та навчання, розвитку почуття причетності до розв'язання екологічних проблем.**

Беручи участь у навчально-дослідних екологічних проектах, школярі набувають навичок дослідницької роботи, уміння ставити й розв'язувати проблеми, передбачати ситуації, вчать робити обґрунтовані висновки про стан навколишнього середовища. Учні набувають досвіду активної природоохоронної діяльності в партнерстві з місцевими органами влади, природоохоронними організаціями та ЗМІ. Вони стають активними пропагандистами екологічних знань серед однолітків і всього населення.

Можливі напрямки екологічних проектів:

• **“Проблемам природних екосистем. Тварин й рослин в екосистемах”.**

(Присвячені вивченню природних угруповань, їхнього стану, розвитку, змін, пов'язаних з дією людини, зокрема роботи з вивчення взаємозв'язків із природними угрупованнями окремих видів або систематичних груп живих організмів.)

• **“Екологічним проблемам населення. Проблема економії енергії та ресурсів”.**

(Дослідженню екосистем поселень людини, вивченню і розв'язанню проблем, пов'язаних зі зростаючим споживанням енергії, вичерпанням

природничих ресурсів та забрудненням навколишнього середовища побутовими й іншими відходами.)

- **Проекти, присвячені створенню екологічної стежки.**
- **Проекти, присвячені видам, що занесені до Червоної книги**

України та інші.

Група експертів аналізує інформацію яку надав викладач і яку доповнили студенти. На основі почутої інформації робляться усні висновки.

Висновок: «Кошик знань»

III. Заключна частина (10-15 хв.)

1. «Кошик знань» студенти (1-5) за бажанням дістають з кошику папірець і аналізують те що на ньому написано додають ще кілька слів за бажанням.

Додайте до кошика ще декілька слів. (Як вам сприймався матеріал, щоб ви хотіли змінити, щоб ви додали, що вам ще б хотілось дізнатись/ повторити /почути?). Можна задати декілька запитань:

- Дайте визначення поняття проекту.
- Розкрийте суть методу проектів.
- Які види проектів Ви знаєте?
- Визначте етапи роботи над проектом.
- Наведіть декілька прикладів екологічних проектів.
- Чи ефективно використовувати метод проектів, на вашу думку.

2. Викладач підводить лаконічний висновок акцентуючи увагу на наступному пункті.

Головна перевага проектної технології навчання полягає в тому, що учні самостійно отримують знання з різних джерел, вчаться користуватися ними для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; удосконалюють комунікативні компетенції, працюючи в різних групах; розвивають дослідницькі вміння, логічне та аналітичне мислення.

У разі засвоєння основних принципів і вмінь роботи над проектами, учні можуть виступати у ролі ініціаторів того чи іншого проекту. Поступово самостійна робота розширюється не тільки на етапі виконання, але й на етапі планування проекту. Таким чином, учитель створює умови для самореалізації учнів, спрямовує їх на пошук оптимальних шляхів розв'язання проблеми.

Отже метод проектів є однією з інноваційних педагогічних технологій, що відповідає вимогам Нової української школи.

3. Надання завдання на практичне заняття. Розгляд його. Аналіз.

4. Подивіться на свою оцінку знань, яку ви ставили на початку лекції, як ви вважаєте: чи можете ви її підвищити? Якщо так зробіть це. Подумайте, що ще ми можемо зробити щоб підвищити свою оцінку. (Можна своїми пропозиціями поділитись з групою.)

Викладач дякує студентам за роботу

Використані джерела :

1. Нова Українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 27.10.2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Проектна діяльність: від задуму до втілення. *Завуч*, 2013. № 14. С. 5-12.
3. Проектна діяльність у практиці роботи початкової школи. *Початкове навчання та виховання*, 2010. № 24. С. 2-55.
4. Талгіна О. В. Метод проектів на уроках біології. Харків: Вид-во «Ранок», 2011. 160 с.
5. Філончук З. В. Інтегровані проект. Екологічна безпека та сталий розвиток: навч.-метод. посіб. Харків: ВГ «Основа», 2018. 160 с.
6. Янкович О. І., Романишиа Л. М., Бойко М.М., Лупак Н.М., Паламарчук Л.М. Освітні технології у короткому викладі: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2013. 160 с.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

ПЛАН-КОНСПЕКТ

практичного заняття з курсу «Методика навчання природничої освітньої
галузі»
на тему: «Метод проєктів»

Склала: студентка 61 групи Карпенко Оксана

Перевірила: Коваль В. О.

Тема: Метод проєктів

Мета: узагальнити та закріпити у студентів знання про метод проєктів, його характеристику, особливості організації та структури, систематизувати засвоєну інформацію, формувати аналітичне мислення, бачення можливості застосування проєктів, акцентувати увагу на зв'язку практики з теорією; розвивати пошукові та творчі вміння студентів; виховувати любов до практичної-природничої діяльності.

Обладнання: картки з поняттями, приклади схем, картки з питаннями для висновку, лист формату А3 для «Схеми», фломастери, маркери, стікери.

Поняття: проєкт, метод проєктів, проєктна технологія, екологічні проєкти.

Методичні рекомендації: В процесі роботи (створенням блок-схем, аналізу підручників, творчої роботи) узагальнити та закріпити знання про метод проєктів, проаналізувати його ефективність та доцільність застосування в початковій школі.

Питання практичного заняття:

1. Історія виникнення, розвитку методу проєктів.
2. Характеристика методу проєктів.
3. Організація й структурування проєкту.
4. Екологічні проєкти.

Завдання для самостійної роботи:

5. Опрацювати питання практичного заняття та подати їх у коротких блок-схемах.

6. Обрати підручник «Я досліджую світ» для одного класу, на вибір 1-3 клас, опрацювати та виписати тематику проєктів, які пропонуються для проведення в цьому класі.

7. Запропонувати 3-5 тем проєктів для проведення в початковій школі, для класу підручник якого аналізували в попередньому завданні. Запропонуйте 2-3 екологічних проєктів для цього ж класу.

8. Творче завдання розробка екологічного проєкту для учнів початкової школи.

Рекомендована література:

1. Вороненко Т. І. Проектна діяльність учнів у навчанні природничих предметів. *Біологія і хімія в рідній школі*. 2015. № 4. С. 20–24.
2. Освітні технології у короткому викладі: навч.-метод. посіб. / О. І. Янкович та ін. Тернопіль: Астон, 2013. 160 с.
3. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти . К.: Видавничий центр «Академія», 2007. – 560 с.
4. Шишкіна Ю. О. Готовність майбутніх учителів початкових класів до екологічного виховання учнів. *Педагогічні науки: теорія, історія , інноваційні технології*. 2014. № 4. С. 392–400.
5. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

ХІД ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний момент (5хв.)

Вітання зі студентами.

Знайомство (Студенти стають в коло, беруться за руки. Представляють себе «Ім'я» і те що люблять або не люблять. (Наприклад : Я Оксана і я люблю музику/ не люблю тараканів.)

Перевірка присутності.

II. Актуалізація знань студентів (26 хв.)

1. Перехід до теми заняття, мотивація вивчення матеріалу. (2хв.)

- Тема нашого практичного заняття: «Метод проєктів»

Давайте ознайомимося з планом проведення нашого практичного заняття.

План:

1. Теоретичне опрацювання питань: робота в парах, опитування, метод «4 стільців».
2. Формування навички аналізу, уміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки; (робота в групах(творча робота)).
3. Розвиток вміння застосовувати методи (практична робота над плануванням екологічного проєкту).
4. Підсумок заняття.

2. Основна частина (3хв.)

- Перед тим як розпочати нашу роботу, я пропоную вам 3 хвилини повторити матеріал та закрити зошити (роздруківки).

1) Робота в парах (5 хв.)

- Пригадайте основні поняття з теми, попередніх тем (Студенти випадково обирають папірці на яких написані терміни.) Студенти дають визначення понять, які їм випали, розповідаючи один одному. Викладач контролює процес, слідкує за правильністю.

Поняття з теми:

Проект – це будь-який задум, що має мету, термін і конкретні кроки реалізації.

Метод – шлях досягнення визначеної мети.

Методи виховання – це конкретні шляхи впливу на свідомість, почуття, волю, поведінку школярів з метою вирішення педагогічних завдань у процесі спільної діяльності вихованців і вихователів.

Прийом виховання – частина загального методу, окрема дія (вплив), конкретне поліпшення.

Засіб виховання – як правило, це предмети матеріальної і духовної культури, що використовуються для вирішення педагогічних завдань.

Проектна технологія – це система навчання, алгоритм дій якої передбачає проєктування і розробку під контролем учителя нових продуктів (товарів або послуг), що є результатом реалізації міжпредметних зв'язків і мають практичне значення.

Уміння користуватися методом проєктів – показник високої кваліфікації учителя, не випадково цю технологію відносять до технологій ХХІ століття, що передбачає, насамперед, уміння адаптуватися до стрімко змінюваних умов життя в суспільстві

Творчі проєкти - це такі, які не мають конкретної структури спільної діяльності учасників, що підпорядковується кінцевому результату.

Екологічний проєкт - це завершена та належним чином оформлена розробка з екологічної тематики; це може бути робота біологічного, фізичного, хімічного, чи навіть математичного напрямку, в якій пропонуються науково обгрунтовані конкретні дії (саме пропозиція певних дій мається на увазі, коли говорять "проєкт"), направлені на розв'язок конкретних екологічних проблем. Екологічна культура – це масштабне явище, яке охоплює різні сфери матеріального й духовного буття людини і до якого входять такі складові, як система екологічних знань, екологічне мислення, культура почуттів, ціннісні стосунки, культура екологічної поведінки.

2) Опитування (8хв.)

- Узагальнення за попереднім завданням. Уточнення в поняттях.

(Викладач може запитати вибірково студента ще раз).

- *Поясніть як розумієте, можете аргументувати тезу «Метод проєктів – нова педагогічна технологія.».*

Метод проєктів у педагогіці – не сучасний винахід, але переосмислення і застосування його у нинішньому навчальному середовищі дає право говорити про нього як про нову педагогічну технологію (інновацію).

Метод проєктів успішної активно розвивається оскільки дає змогу поєднувати теоретичні знання з їх практичним застосуванням. Дослідники називають його і як метод, і як технологію.

Запропонований у 1920-ті роки в США. Виник на основі філософських ідей, розроблених американським філософом і педагогом Джоном Дьюї, а також його учнем В. Х. Кілпатріком. Метод проєктів був успішно застосований у педагогічній практиці

- Поясніть як розумієте поняття «проєкт»?

“Проєкт” (лат. projectus) у буквальному перекладі з латинської мови означає “кинутий уперед”

Проєкт - поняття багатозначне й багатоаспектне, воно може розглядатися з різних точок зору є у різних площинах. Проєкт передбачає відображення реальних інтересів його учасників; організовану “самодіяльність”; роботу в команді (освоєння ролі лідера-організатора, виконавця, експерта, дослідника , оформлювача, тощо); вільний вибір навчальної діяльності, тематики проєкту, траєкторії діяльності; систематичне відслідковування результатів роботи, як проміжних, так і кінцевих; оформлення презентації результатів; фіксований час виконання проєкту. Учені по-різному трактують це поняття

- Розкрийте класифікацію та види проєктів.

За провідною діяльністю у проєктній роботі - дослідницькі, ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані; за галуззю виконання - предметні та інтегровані; за змістом - моно предметні, між предметні, над предметні, за складом учасників - учні одного класу, однієї школи, міста, району, країни, різних країн світу; за кількістю учасників - індивідуальні, парні, групові і колективні за тривалістю - короткотривалі (реалізація проєкту за кілька уроків), середньої тривалості (від тижня до місяця) і довготривалі (реалізація проєкту триває кілька місяців, рік)

Висновок. „Схема”(за матеріалами першого та другого питання)

Створення схеми заняття. Кожен або бажаючи по черзі підходять до плакату та схематично пишуть та називають, що вони вважають є найголовнішим з матеріалу і що важливе для запам'ятовування.

3. Організація й структурування проєкту

(Проводиться з застосуванням технології «4 стільці»)

(Алгоритм роботи над проєктом:

1. Вибір теми проєкту, його типу, кількості учасників;
2. Обмірковування вчителем можливих варіантів проблем, які важливо дослідити в межах наміченої тематики. Самі ж проблеми впроваджують учні з подачі вчителем(навідні запитання, ситуації), можливий “мозковий штурм” з наступним колективним обговоренням;
3. Розподіл завдань по групах, обговорення можливих методів дослідження, пошук інформації, творчих рішень;
4. Самостійна робота учасників проєкту за своїми індивідуальними чи груповими дослідженнями, творчими завданнями;
5. Обговорення отриманих даних у групах (на уроках чи на заняттях у наукових спілках, у груповій роботі в бібліотеці);
6. Захист проєктів;
7. Колективне обговорення, експертиза, результати зовнішнього оцінювання, висновки.

Розкрити етапи проєктної діяльності: ціннісно-орієнтований, конструктивний, оцінювально-рефлексивний, презентаційний, контрольний.

Бесіда на основі почутого в попередній вправі.

Висновок. „Схема” (за матеріалами третього питання)

III. Формування навички аналізу, уміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки (23 хв.)

Студентам пропонується самостійна робота в групах. Вони діляться на три групи. (Групи формуються в аудиторії). Студенти працюють з підручниками «Я досліджую світ»

Завдання: дослідити, які проєкти запропоновані для виконання учням початкової школи.

2 клас (Ірина Грущинська, Зоя Хитра)

1. «Коли я почуваюся щасливо і безпечно?»
2. «Які птахи прилітають до моєї годівнички взимку?»
3. «Яку країну світу я хочу відвідати?»
4. «Яка пора року – моя найулюбленіша?»

2 клас (Т.Гільберг, С.Тарнавська, Н.Павич (Ч2))

1. Хто мешкає у старому пеньку?
2. Звідки береться олія.
3. Калина під моїм вікном
4. Кульбаба - маленьке сонечко.
5. Мій улюблений фрукт апельсин.
6. Моя улюблена ягода - кавун.
7. Новорічна красуня
8. Подорож водяної крапельки.

2 Клас: Ірина Андрусенко (Ч1)

1. «Осінь зустрічає зиму»
2. «Ой весела в нас зима!»
3. «Допомогти природі може кожен»

IV. Розвиток вміння застосовувати знання. (14 хв.)

Практична розробка плану екологічного проєкту. Робота в групах.

Група№1

«Птахам на допомогу».

Група№2

«Новорічна красуня».

Група№3

«Книга скарг природи».

Висновок. „Схема” (за матеріалами третього, четвертого питання)

V. Підсумок заняття (12 хв.)

1) Розгляд та аналіз створеної «Схеми» заняття.

2) Опитування:

Студенти обирають випадково питання і відповідають на них.

Питання для узагальнення:

- Дайте визначення поняття проєкту.
- Розкрийте суть методу проєктів.
- Які види проєктів Ви знаєте?
- Визначте етапи роботи над проєктом.
- Наведіть декілька прикладів екологічних проєктів.
- Чи ефективно використовувати метод проєктів, на вашу думку.

3) Вправа «Похвали себе»

Я молодець, тому що я

Список використаних джерел:

1. Нова Українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 27.10.2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainian-shkola-compressed.pdf>
2. Онопрієнко О. В. Проектна діяльність в освіті. *Директор школи*, 2010. № 46. С. 23-29.
3. Талгіна О. В. Метод проєктів на уроках біології. Харків: Вид-во «Ранок», 2011. 160 с.
4. Філончук З. В. Інтегровані проєкт. Екологічна безпека та сталий розвиток: навч.-метод. посіб. Харків: ВГ «Основа», 2018. 160 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: ВЦ «Академія», 2002. 528 с.
6. Янкович О. І., Романишина Л. М., Бойко М.М., Лупак Н.М., Паламарчук Л. М. Освітні технології у короткому викладі: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2013. 160 с.

Анкета

«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ»

Шановні студенти! Просимо Вас прийняти участь в соціологічному дослідженні. Ознайомтесь, будь-ласка, із запитаннями та обведіть кружечком номер (цифру) варіанта відповіді, з яким Ви найбільше згодні або напишіть відповідь у спеціально відведеному для цього місці. Дані конфіденціальні і будуть використані лише в узагальненому вигляді. Після проходження анкети просимо Вас повернути її нам. Дякуємо Вам за участь у дослідженні.

Студентка-51 групи Карпенко О.

1. Як Ви оцінюєте ефективність методу проєктів в навчальній діяльності?

- 1.Високо.
- 2.Середньо.
- 3.Низько.
- 4.Важко відповісти.

2.Скажіть, будь ласка, де Ви дізнались про метод проєктів?

- 1.Під час навчання в школі.
- 2.Під час навчання в університеті.
- 3.Завдяки самонавчанню.
- 4.Під час практичної діяльності.
- 5.Свій варіант _____

**3. Де можна використовувати метод проєктів (які галузі?, які предмети?)
(відповідь обґрунтуйте).**

4. Напишіть, будь ласка, в чому полягає ефективність екологічних проєктів в навчальній діяльності. (На Вашу думку)

5. Чи доводилось Вам готувати екологічні проєкти? (Якщо ні переходьте до питання 7.)

1. Так.

2. Ні.

6. Чи виникали труднощі під час підготовки екологічного проєкту?

1. Так.

2. Ні.

3. Важко відповісти.

7-9. Оцініть, будь ласка характеристики методу проєктів екологічного спрямування з погляду на:

№		3. Високо	2. Посередньо	1. Низько
7.	Ефективність засвоєння знань			
8.	Дієвість екологічного виховання			
9.	Розвиток екологічної свідомості			

10. Як Ви ставитесь до впровадження екологічних проєктів в навчальний процес початкової школи?

1. Дуже добре.
2. Добре.
3. Байдуже.
4. Погано.
5. Дуже погано.

Вкажіть, будь-ласка, деякі дані про себе:

Курс: ____

Стать: 1. Чол. 2. Жін.

Ще раз щиро дякуємо!

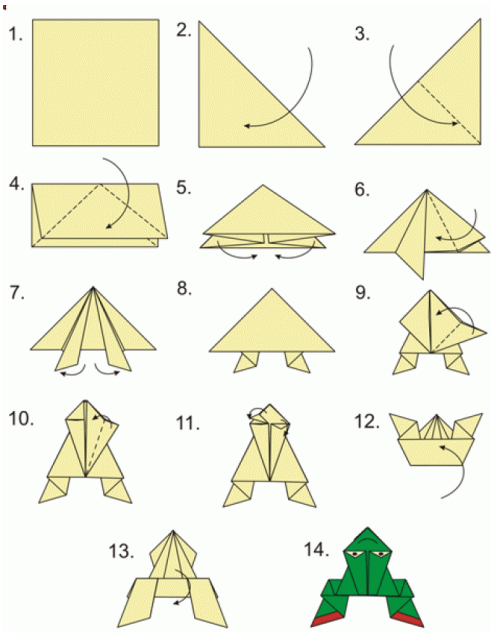

Посилання на виготовлення книги:
<https://www.youtube.com/watch?v=DAhIOUtPx0U>

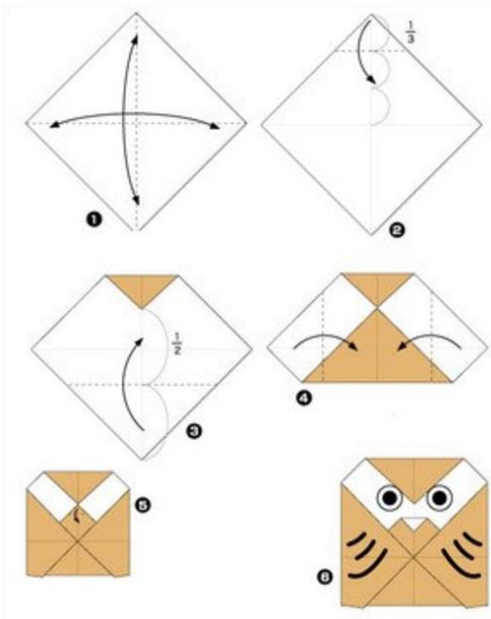
Виготовлення метелика:

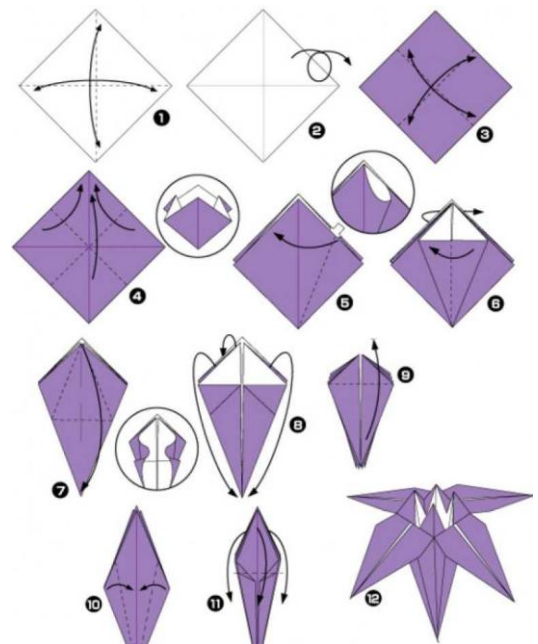
Виготовлення жабки:

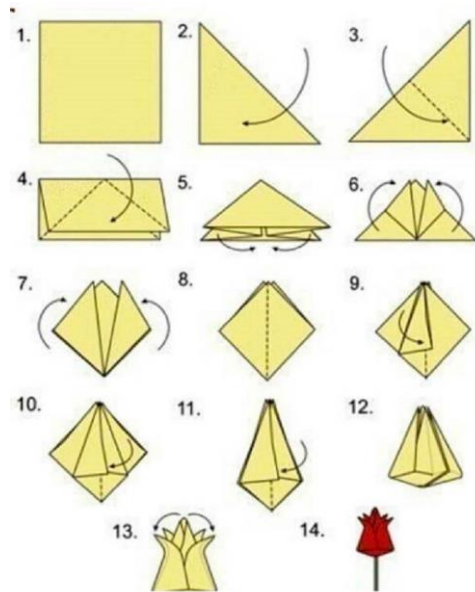
Виготовлення сови:

Виготовлення лілії:

Виготовлення тюльпану:

Сертифікати участі в міжнародній, всеукраїнських конференціях:

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

СЕРТИФІКАТ

засвідчує, що

Оксана Карпенко

взяла участь у VII ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ
СТУДЕНТСЬКІЙ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ»
12 травня 2020 р., м. Київ

Декан
Факультету педагогіки і психології

Олефіренко Т. О.

Голова студентського наукового
товариства Факультету
педагогіки і психології

Золотаренко Т. О.

